

Udgivet af Naturhistorisk Forening
for Jylland med Støtte af Undervisningsministeriet.

Tidsskriftet er Medlemsblad for „Naturhistorisk Forening for Jylland“, „Naturhistorisk Forening for Sjælland“, „Naturhistorisk Forening for Lolland-Falster“ og „Naturhistorisk Forening for Fyn“

REDAKTION: SIGFRED KNUDSEN

I KOMMISSION HOS P. HAASE & SØN, KØBENHAVN

CLEMENSTRYKKERIEET I/S

AARHUS 1948

Til Naturhistorie- Undervisningen.

Benyt mine smukke og holdbare entomologiske Præparater, der i en naturlig Form og Opstilling leveres i mange forskellige Arter, der hver især viser en smuk biologisk Skildring af Insektets Liv.

Kasserne, der er med Glaslaag, maaler 12x16 cm, er bygget over nogle af vore smukkeste og almindeligst kendte Insektformer, der ved deres skadelige eller nyttige Virke eller særlig interessante Træk kan paaregne almindelig Interesse, og saaledes være til megen Nytt i Zoologitimen.

Saa vel Dyrene som Planterne er opstillet i deres naturlige, smukke Farver og er meget holdbare.

Desuden sælges — og saa i Styksalg — flere Tusinde Insekter og Larver.

**Forlang min illustrerede
Prisliste.**

Konservator i Entomologi
EJNER JENSEN
Gjessø pr. Silkeborg

Saa vel levende som præparerede Insekter købes i alle Stadier.

En sommerfugleudflugt til Kattehale mose.

Af Axel Andersen.

Illustreret af Torben Andersen.

Jeg skal nu føre læserne med på en ekskursion, som det så fornemt hedder, efter sommerfugle. Men i stedet for at tage ud til en af de gode, gamle lokaliteter, der er nok så sikre, når man vil have fat i en sjælden art, men også er nok saa trivielle, fordi de er så velkendte, så vil vi tage ud på et sted, hvor kun de færreste har været før. Vi vil foretage en rundtur i Kattehale mose, Nordsjælland, og jeg vælger den, fordi jeg igennem en række år har holdt sommerferie dér og efterhånden kender egnen ud og ind.

— Vi starter fra København og kører med Nordbanen; på vejen mellem Birkerød og Lillerød ser vi ud af vinduet mod vest, hvor der breder sig et stort skovområde; forrest ligger Sønder-skov — længere i baggrunden Ravnsholt skov; foran den

sidste, der følger med hele vejen til Lillerød, breder der sig udstrakte mosedrag med skov og små vandhuller. Det er vort bestemmelsessted.

Vi står af i Lillerød og går tilbage til mosen ad en markvej langs jernbanen; det er et bakket landskab; ind imellem

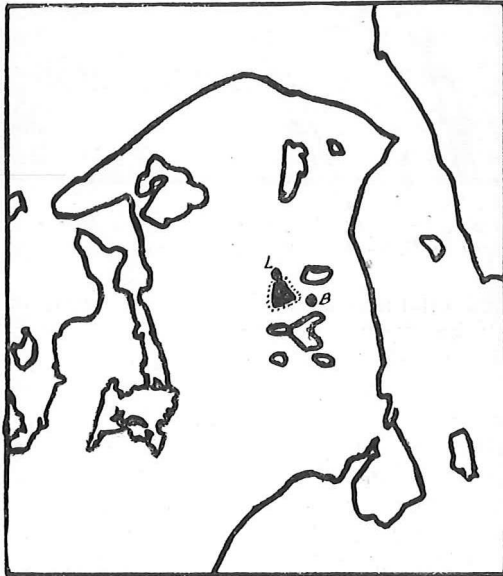

Fig. 1. Nordsjælland. Den undersøgte lokalitet, Kattehale mose, er markeret med punkteret linie og ses midt paa kortet. De to sorte prikker er Lille-rød og Birkerød.

Fig. 2. Den bedst undersøgte del af mosen. Numrene angiver nogle interessante lokaliteter.

1: Hegn og udtynnet birkeurskov med eg, gran, bøg og fyr. Findested for bl. a. *amanda*, *Str. quercus*, *pinastri*, *bicoloria*, *alni* og *scoliaeformis*.

2: En næsten uberørt „urskov“ med bl. a. poppel, pil, birk og gran. Typedyr: *similis*, *parthenias*, *aversata*, *exanthemata* og *pusaria*.

3: Hedemose m. fyr, lyng, gran, blåbær, bølge og birk.

Almindelige dyr: *Call. rubi*, *argiolus*, *flammeolaria*, *melanaria*, *miniata*, *hecta* m. fl. — 4: Findested for *scoliaeformis* og *fusconebulosa*.

med en mængde småsumpe og vandhuller. — På det første stykke skæver mange af samlerne over til mosedragene på den anden side af jernbanen, for derovre i Sortemose ved Tøkkøkøb hegn er fanget store sjældenheder, og det er nu engang sin sag at gå lige forbi en lokalitet, som man med sikkerhed véd er god; dér er bl. a. taget den sjældne sækspinder *Fumea betulina* og perlemorfuglen *Boloria arsilache*.

Vi kommer forbi de store teglværker, der ligger ovre øst for østbanen, og følger vejen videre langs et tipvognsspor. Ved den høje kløverklædte Kobakke, der er let kendelig på, at der vokser et træ helt oppe på toppen, standser vi; her vrimler altid med dagsommerfugle af mange slags, perlemorsfugle, kålsommerfugle, blåfugle, admiraler og tidsselfugle; i eftersommeren kan man være heldig at tage *mege* her; den er ellers ikke hyppig på egnen.

Vest for vejen breder der sig et udstrakt terræn af sumpet skov, der kaldes Allerød sø.

Vi følger tipvognssporet videre ud gennem mosen og nyder landskabet, selv om vi ustandselig snubler over svellerne. Her er meget smukt; et meget varierende landskab med tæt

urskov til den ene side. Vandhuller, tæt krat og marker, der på en eller anden mærkelig måde får kantet sig ind imellem dem. Der vokser birkekrat langs alle markskel, og vi kan derfor ikke se ret langt. Indtil for henved 100 år siden har her vokset en tæt urskov, men landskabet bærer stadig tydelige vidnesbyrd om den tid i form af de mange krat med birk, pil, gran o. s. v. og en mængde ældgamle, rynkede birketræer i haverne, ikke mindst interessante for os, derved at de huser den smukke og efter de fleste samleres anskuelse sjældne glassværmer *Synanthedon scoliaeformis*, der i hvert fald her paa egnen forekommer mange steder. Man ser let, hvor den lever, thi uden for på barken af de gamle, rynkede birketræer, hvori larven borer, finder man ved nærmere eftersyn en del smaa cirkelrunde huller ind i træet, med 5-6 mm's diameter. I flyvetiden finder man de tomme puppehylstre ragende halvt ud af sådanne åbninger.

Efter at have krydset Kattehalevejen, den eneste vej, der går igennem mosen, fører sporet igennem et terræn, hvor der er bevaret gammel urskov med pilekrat, poppelskove, tætte krat af brombær og hindbær og åben birkeblandeskov; her henligger store arealer øde og udyrket med et præg af oprindelighed, som man kun træffer få steder.

En biotop, der her gør sig særligt bemærket ved sin særprægede natur og interessante fauna, er lyngmosen. Den er opstået ved de gamle tørveskær, som omegnens bønder i tidligere tid gravede herude i mosen. Efter at den fattige tørv er blevet afdækket, har kun de nøjsomme hedeplanter kunnet klare sig her, og derfor træffer vi i dag på disse steder en flora, som ellers er et særsyn i det sjællandske landskab: Lyng, blåbær og bølge, ja, hist og her også den sjældnere

Fig. 3. *P. megera*.

tyttebær søger forgæves at dække den rødbrune tørv. Hist og her hæver lavbevoksede, forpjuskede birke sig op, og graner og fyrretræer, der klarer sig langt bedre.

Det er morsomt at lægge mærke til den vrimmel af store skovmyrer, der færdes her; de har trampet hele stier fra deres store tuer, og hvis vi står stille for længe, kan vi være sikre på, at de kravler op ad benene på os, vel i den tro, at vi er træstammer.

Hedemosen ejer en ganske særlig skønhed; den ligger her midt ude i mosen som en hel lille verden for sig, hvor der er fred og stilhed, og hvor mennesker ikke kommer. Her kan vi få rig lejlighed til at se naturen åbne sig... vi kan være heldige at træffe paa den sorte hugorm, der ligger og soler sig mellem lyngtuerne i den sitrende varme. Eller vi kan få musvågen at se, naar den lydløst sejler afsted oppe over mosen.

Men fæstner vi vor opmærksomhed på sommerfuglene, vil vi også få smukke ting at se. I den tidlige forsommer kan vi få svalehalen at se, når den sværmer omkring i sollyset. Også den lille blåfugl *Celastrina argiolus* holder til her.

Den grønne sommerfugl, *Callophrys rubi*, findes her i stort

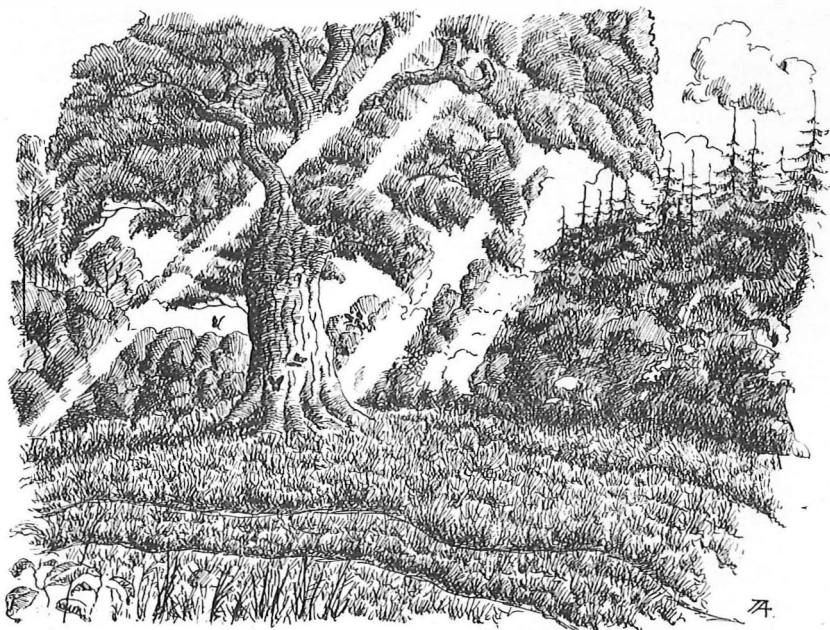

Fig. 4. Den store eg. Parti fra Kattehale mose.

antal; men det er vanskeligt at se den, når den sidder i en bøllebusk med sammenklappede vinger, så man kun ser den græsgrønne underside. Hvis man vil fange den, er det dog slet ikke svært, for den har en svaghed, som man altid trygt kan regne med: Bliver den jaget op fra den gren, den har siddet og solet sig på, vender den lidt efter tilbage til den samme gren. Derfor skal man bare banke den op og så vente på dens tilbagevenden.

Også mange andre arter flyver her: Lyngmåleren (*Em. atomaria*) naturligvis i tusindvis; den varierer meget stærkt, og man kan have stor fornøjelse af at lave sig en stor samling med alle dens forskellige variationer. Det forekommer mig, at en sådan specialsamling har lige så stor, om ikke større, værdi end en samling, der kun omfatter de almindelige former.

Cybosia mesomella må ligeledes regnes for et typedyr, men det er heller ikke mærkeligt, eftersom den lever på laver og mosser, der findes i stor mængde her. Den flyver ligesom alle de nævnte, og ligesom *Arichanna melanaria* og *Miltochrista miniata*, om dagen.

Ved tussmørket kommer *Hepialus hecta* frem; hunnerne kravler op på græsstraaene og sidder dér og venter på hannerne, som i mængde sværmer lavt hen over jorden med en mærkelig flugt, svingende fra side til side. På denne tid kommer også *Lithacodia fasciana* og *Bomolocha fontis* frem fra deres skjul i graner og bøllebuske. *Hydrelia flammeolaria*, *Rivula sericealis*, *C. undulata*, *aversata*, *variata*, *ternata*, *notata*, *exanthemata*, *pusaria* m. fl. kommer frem i stort antal.

Ved at følge sporet videre sydpå kommer vi ud på det åbne land, hvor vi har marker på højre hånd. Og til venstre hæver sig et meget kuperet terræn, der kan få en til at forestille sig, at en kæmpe har endevendt hele landskabet; det stammer fra den tid, da man gravede ler her. Tilbage ligger denne forvirrende samling jordhøje — græsbevoksede med spredte klynger af graner og birke. I disse høje flyver *amanda* og *minus*, disse to blåfuglekontraster. Bag bakkerne ligger Sønderskoven, her en gammel bøgeskov, hvor Sømplet (*Agria tau*) flagrer vildt afsted i den lysegrønne, nyudsprungne skov. Inde i midten af sønderskov har jeg fanget *Hepialus fusconebulos* og *S. scoliaeformis*, som dér har et særligt vel-egnet klækningstræ. Den sydlige del af skoven er en typisk birkesump med vildtvoksende vegetation.

Vi vil imidlertid i stedet for at gå ind i skoven følge sporet videre under Frederiksborgvejen og en dyb gennemskæring, som vi stedkendte samlere kalder „Slugten“. Sporet går

videre ind gennem Ravnsholt skov, der omfatter både nåle- og løvskov. Herinde er bl. a. *Stauropus fagi* og *Limenitis camilla*, der var ret almindelig på egnen i 1944, taget.

Vi går gennem skoven tilbage til mosen, og vi ser overalt de ødelæggende følger af den rovdrift, som pligthugsten har været. Store nyplantninger, hvor der før stod tæt skov. Det er svært at sige, hvor stor betydning denne hugst har haft for sommerfuglefaunaen, men jeg tror ikke, den er stor; så længe dyrene blot har nogle tilholdssteder tilbage, skal de nok klare sig.

I de sidste par år har disse lysninger givet os en enestående chance for at lære hvilke larver, der findes på Gederams (*Chamaenerium angustifolium*), for sagen er den, at der et par år efter at et område er ryddet, breder sig en tæt bevoksning af gederams, der kan være så høj, at man helt forsvinder i den. I disse tætte bevoksninger gik vi lokale samlere på eftersøgning efter larver, og vi fandt til vor forbavselse, at der fandtes *Celerio galii* og *Pergesa elpenor* i antal overalt; de er ikke vanskelige at opdage, når de sidder højt oppe på stænglen.

I denne del af skoven findes en del yngre egeskov, som sikkert vil øve stærk tiltrækning på mange samlere, fordi spinderen *Orgyia gonostigma*'s larve i de senere år er taget her og har de bedste betingelser for at trives i denne skov, eftersom den ynder eg, og der er saa meget heraf på dette sted. Der synes åbenbart også at være en fast bestand af arten, for den er kendt her fra egnen langt tilbage i tiden. Også *Stauropus fagi* og *Boamia ribeata* er fundet her.

Overfor gartneriet „Ravnshøj“ står der ud til Frederiksborgvejen en mægtig, gammel birk og hælder ud over vejen; dens perforerede bark vidner om, at den i tidens løb har huset adskillige *scoliaeformis*-larver.

Lige nord for skovfogedgården kommer vi ad Kattehalevejen ned til den egentlige Kattehale mose, hvor der ligger en del huse, både murede huse og de efterhånden alt for mange sommerhuse. Folk har lært at værdsætte den skønne, stille natur herude.

Her har vi gjort de allerfleste af vore gode fund — det er jo engang sådan, at man ofte får de bedste ting lige uden for sin egen dør.

Af bemærkelsesværdige Fund herfra kan jeg nævne *Drymonia trimacula* (larve), *Leucodonta bicoloria* og et par af *Acronycta alni*'s fantastiske larver. Desuden *Sphinx pinastri*, *Cidaria hastata*, *C. citrata*, *Pontia daplidice*, *Laspeyria flexula*, *Lithosia deplana* og en lang række almindelige arter,

som er medtaget i den nedenstående fortegnelse.

I det tidlige forår er *Brephos parthenias* — daguglen — meget almindelig her i den sydlige del af mosen; de meget hurtigt-flyvende imagines ses hele dagen sværme omkring. — Langt de fleste eksemplarer opholder sig oppe i toppene (antagelig fordi der er lysest) af birke-træerne og ellene, artens værtsplanter, hvor man kan få de ejendommelige dyr at se, naar de flyver op fra grenene.

Ofte kan man ved at rystede lange, tynde birke, der står i urskoven og sumpkrattet, få *parthenias* til at flyve op fra sin plads på de yderste, tynde kviste og flyve bort for at søge et andet hvilested, hvor de kan være i fred, men man skal ikke gøre sig håb om derved at få fat på den, da der kun er ringe chance for, at den flyver ned mod jorden og den begærlige samler.

Store områder af mosedrag, fast land og småsøer ligger ubenyttet hen, praktisk talt uberørt af mennesker. I den vildtvoksende skov vokser i skøn uorden birk, gran, poppel, eg, røn og kirsebær, og på de mere fugtige steder pil, el o. s. v. I bunden vokser et mylder af forskellige buske og planter.

Vi går nu nordpå ad en sti langs Ravnsholts østside forbi et par sommerhuse; så er vi ude i den rigtige ødemark. Der står en række gamle egetræer langs skovgærdet, og flere af dem har i et par år svedt saft ud gennem frostrevner ved roden. Her har jeg gennem længere tid holdt øje med, hvad der kom på disse naturlige „sukkerlokninger“. Foruden et utal af biller, fluer og bænkebidere har jeg om dagen set en hel del dagsommerfugle komme flyvende til; og vel at mærke

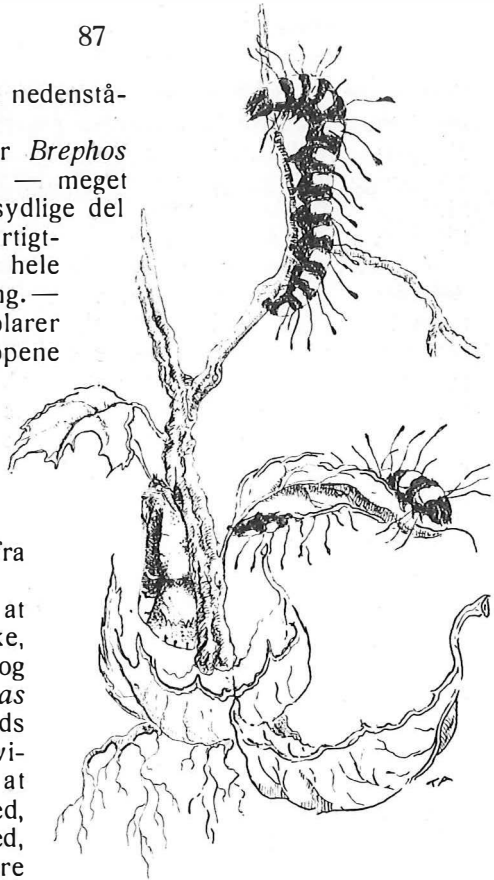

Fig. 5. *A. alni* og dens larve.

flere arter, som ellers ikke er hyppige her på egnen; jeg har set *Vanessa atalanta*, *Nymphalis antiopa*, *N. polychloros* og *Polygonia c-album*, samt et stk. af *Pararge aegeria*. Disse udsvedninger udøver ganske utvivlsomt en meget stærk tiltrækning på dagsommerfuglene, og det samme er sandsynligvis tilfældet med natsværmerne.

Ved at iagttage disse mærkelige lokninger fattede jeg interesse for spørgsmålet om, hvad de fuldvoksne sommerfugle i det hele taget ernærer sig af, for det turde vel være indlysende, at imago ikke kan leve ret længe uden at tage næring til sig; dertil er dens energiforbrug ved flyvningen alt for stort. Jeg syntes ikke, der kunde være tvivl om, at det, der virkelig betyder noget for sommerfuglene som næring er blomsternes nektar i langt højere grad end udsvedt træsaft, nedfaldne blomster, dug fra bladene og hvad man ellers i tidens løb har iagttaget.

Jeg begyndte så at lægge mig efter sommerfuglenes blomsterbesøg og skrive op, hvad jeg så sommerfuglene suge på — i begyndelsen til stor morskab for de samlere jeg var ude med. Efterhånden lagde jeg dog mine undersøgelser mere systematisk til rette og i sommeren 1947 optalte jeg med hjælp af en ven blomsterbesøgene på en eng i mosens nordlige del; resultaterne heraf er meddelt i „Lepidoptera“, hvortil jeg vil henvise nærmere interesserede. Det er et meget

Fig. 6. Udsigt over Hejresøen, en typisk lokalitet fra Kattehale mose.

interessant emne, kun lidet undersøgt og derfor med så store muligheder for resultater. Hvis nogen har lyst til at være med til at undersøge dette „nye land“, synes jeg, at de skulde skrive til mig, således at vi kan arbejde sammen om opgaven.

Når vi følger stien videre mod nord, kommer vi til den eng, hvor jeg talte blomsterbesøg; uopdyrket mark og eng omgivet af skov og mose til alle sider, langt til alle bebyggelser. Ro og stilhed. Den nærliggende sø er derfor noget nær det ideelle tilholdssted for de sky hejrer, som ofte kommer flyvende hertil og i timevis staar ude i søen og lurer på fiskene.

Engensommerfuglefauna er rig. Hundreder af dagsværmere af mange slags flyver over det yppige blomstertæppe: *Lycaena hippothoë*, *Strymonidia w-album*, *Clossiana selene* og *euphrosyne*, *Zygaena meliloti*, *Lithosia lutarella* og *Apamea fucosa*, der søger til røllike, er de mest bemærkelsesværdige. Af de blomster, som vokser her, er brandbæger (*Senecio jacobaea*) særligt yndet — i blomstringstiden er blomsterne konstant omsværmet af sommerfugle; det er vistnok den almindelige opfattelse blandt samlere, at sommerfuglene ret tilfældigt og vilkårligt suger af de forefaldende blomster; men så vidt jeg kan se, er der i høj grad tale om, at hver art har sine yndlingsblomster.

Fig. 7. *Colias hyale*.

Fortegnelse over storsommerfugle, der er fundet i Kattehale mose.

I efterfølgende liste er medtaget alle arter, der er fundet på det i artiklen omtalte område. I ganske få tilfælde, hvor jeg har en angivelse fra en anden samler, har jeg ikke kunnet sige, om fundet er gjort inden for området eller i den nærmeste omegn.

Følgende samlere har været mig behjælpelig med oplys-

ninger: Torben Andersen, Verner Andersen, O. Bager, Fr. Frederiksen, Henry Hansen, H. Hartzner, G. Hejgaard, K. Lemvig-Hammer, S. L. Lund, dr. Axel Tofte og I. G. Worm-Hansen. Endvidere har jeg oplysninger fra „Entomologiske Meddelelser“, „Flora og Fauna“ og „Lepidoptera“.

Pararge aegeria egerides Stdgr. *P. m. megera* L. *P. m. maera* (L.). Strøm og C. Nielsen i „F. & F.“. Nærmeste findesteder Tokkekøb hegn, Farum, Værløse. *Maniola j. jurtina* (L.). *Coenonympha p. pamphilus* (L.). *Aphantopus h. hyperantus* (L.). *Clossiana selene* (Schiff.) (subsp.?). *C. e. euphrosyne* (L.) *Rathora l. lathonia* (L.) *Mesoacidalia charlotta boreas* Hemming. *Fabriciana c. cydippe* (L.) (ab. *cleodoxa* O.). *F. n. niobe* (L.). *Brenthis i. ino* (Rott.). *Mesodryas p. paphia* (L.) (*valesina* Esp.; ifl. Ford nedarves denne form sandsynligvis ved kønsbunden dominans). *Melitaea c. cinxia* (L.) *M. athalia lachares* Fruhst. *Vanessa a. atalanta* (L.). *V. c. cardui* (L.). *Aglais u. urticae* (L.). *Nymphalis p. polychloros* (L.). *N. i. io* L. *N. a. antiopa* (L.). *Polygonia c-a. c-album* (L.). *Limenitis camilla* L. (subsp.?). *Cupido m. minimus* (Fueszly). *Polyommatus i. icarus* (Rott.). *P. a. amandus* (Schn.). *Cyaniris s. semiargus* (Rott.). *Vaccinia o. optilete* (Knoch). *Celastrina a. argiolus* (L.). *Lycaena v. virgaureae* (L.). *L. p. phlaeas* (L.). *L. hippothoë euridice* Rott. *L. tityrus* Poda (subsp.?). *Callophrys r. rubi* (L.). *Thecla q. quercus* (L.). *Strymonidia w-a. w-album* (Knoch). *Papilio m. machaon* L. *Aporia c. crataegi* (L.). *Pieris b. brassicae* (L.). *P. r. rapae* (L.). *P. n. napi* (L.). *Pontia d. daplidice* (L.). *Anthocaris c. cardamines* (L.). *Colias palaeno synonyma* Bryk. *C. h. hyale* (L.). *Gonepteryx r. rhamni* (L.). *Thymelicus lineola* (O.). *Ochlodes venata* Bremer & Grey subsp. *Pyrgus m. malvae* (L.). *Procris staites* L. *Zygaena meliloti nigrina* Bgff. *Z. filipendulae* L. *Z. lonicerae linnei* Reiss. *Miltochrista miniata* Forst. *Cyboisia mesomella* L. *Lithosia deplana* Esp. *L. lurideola* Zinck. *Gnophria rabricollis* L. *Phragmatobia fuliginosa* L. *Spilarctia lutea* Hfn. *Spilosoma menthastri* Esp. *Diacrisia sannio* L. *Arctia caja* L. *Dasychira fascelina* L. (Hoffmeyer). *D. pudibunda* L. (ab. *concolor* Stdgr.). *Orgyia gonostigma* F. (adskillige fund). *O. antiqua* L. *Stilpnotia salicis* L. *Lymantria monacha* L. (ab. *eremita* Ochs). *Porthesia similis* L. *Malacosoma neustria* L. *Macrothylacia rubi* L. *Cosmotriche potatoria* L. *Saturnia pavonia* L. *Aglia tau* L. *Sphinx ligustri* L. *S. pinastri* L. (flere fund). *Smerinthus ocellatus* L. *Amorpha populi* L. *Haemorrhagia tityus* L. *H. fuciformis*

L. Celerio galii Rott. *Pergesa elpenor* L. *P. porcellus* L. (Tofte). *Drepana falcataria* L. *D. curvatula* Bkh. *D. lacerlinaria* L. *D. cultraria* F. *Cerura furcilla* Cl. *Stauropus fagi* L. *Drymonia trimacula* Esp. *Pheosia tremula* Cl. (Fr. Frederiksen). *P. dictaeoides* Esp. *Notodonta dromedarius* L. *N. ziczac* L. *Leucodonta bicoloria* Schiff (Torben Andersen). *Lophopteryx camelina* L. *Phalera bucephala* L. *Pygaera pigra* Hfn. *Habrosyne derasa* L. *Thyatira batis* L. (De allerfleste eksemplarer tilhører ab. *indecorata* Turner [med okkergule pletter]). (*Palimpsestis fluctuosa* Hb.) (Wormhansen: „Tokkekøb hegn“). *P. duplaris* L. *P. or* F. *Fumea casta* Pall. (*Fumea betulina* Zeller). (Flere fund i Sortemose v. Lillerød). *Aegeria apiformis* Cl. *Synanthedon scoliaeformis* Bkh. Forekommer ret almindeligt. Pupper er fundet i stort antal ragende ud af borehullerne i gamle birkestammer*). (*S. spheciiformis* Gern) (Gudmann: „Tokkekøb“ [Ent. Medd. 1897]). *Dipsosphecia ichneumoniformis* F. („F. & F.“). *Hepialus fusconebulosa* de G. (Axel Andersen). *H. sylvinus* L. *H. hecta* L. *Panthea coenobita* Esp. *Calocasia coryli* L. *Diptera alpium* Osb. *Acronycta leporina* L. *A. aceris* L. *A. megacephala* L. *A. alni* L. (Axel Andersen) (flere). *A. tridens* Schiff. *A. psi* L. *A. auricoma* F. *A. rumicis* L. *Euxoa tritici* L. *Agrotis ypsilon* Rott. *A. segetum* Schiff. *A. exclamationis* L. (*Opigena polygona* F.) (Gudmann: „Bloustrød“ „Ent. Medd. 1897“). *Rhyacia festiva* Hb. *R. brunnea* F. (Tofte). *R. rubi florida* Schm. (Tofte). *R. c-nigrum* L. *R. triangulum* Hfn. *R. plecta* L. *R. putris* L. *R. augur* F. *Eurois prasina* F. *E. occulta* L. (*Orthosia caecimacula* F.) (Gudmann: „Bloustrød“, Ent. Medd. 1897). *Naenia typica* L. *Tryphaena pronuba* L. *Barathra brassicae* L. *Scotogramma trifolii* Rott. *Polia contigua* Vill. *P. genistae* Bkh. *P. thalassina* Rott. *P. dissimilis* Knoch. *P. persicariae* L. *P. oleracea* L. *P. pisi* L. *P. glauca* Hb. *P. serena leucomelaena* Spul. *Aplecta nebulosa* Hfn. *Hadena reticulata* Vill. (Tofte). *Monima gothica* L. *M. stabilis* View. *M. pulverulenta* Esp. *M. incerta* Hfn. *M. gracilis* F. *Cerapteryx graminis* L. *Hyphilare lithargyria* Esp. *Sideridis conigera* F. *S. impura* Hb. *S. pallens* L. *Cucullia umbratica* L. *Xylina exoleta* L. *Meganephria oxyacantha* L. *Crino satura* Schiff. *Chrypsedra gemmea* Tr. *Dryobotodes protea* Bkh. *Conistra vaccinii* L. *Amathes circellaris* Hfn. *A. litura* L. *A. iners* Germ. *Cosmia fulvago* L. *Amphipyra pyramidea* L. *A. tragopogonis* L. *Dipterygia scabriuscula*

*) Arten er taget af hr. Fr. Frederiksen i Sortemose ved Farum.

L. (Torben Andersen). *Parastichtis lithoxylea* F. *P. monoglypha* Hfn. *P. lateritia* Hfn. *P. obscura* Hw. *P. basilinea* F. *P. secalis* L. *Oligia strigilis* L. *Eremobia ochroleuca* Esp. *Trachea atriplicis* L. *Euplexia lucipara* L. *Trigonophora meticolosa* L. *Hoplodrina alsines* Brahm. *H. blanda* Schiff. *Apamea fucosa* Frr. + ab. *fucosa-albo* Heyd.) *Pyr-rhia umbra* Hfn. *Calymnia trapezina* L. *Phragmitiphila typhae* Thbg. *Arenostola pygmina* Hw. *Lithacodia fasciana* L. *Eustrotia uncula* Cl. (*Eustr. candidula* Schiff. „Bloustrød [Gudmann]). *Hylophila prasinana* L. (*H. bicolorana* Fuessl. „Bloustrød“. [Gudmann]). *Catocala nupta* L. *Gonospileia mi* Cl. *G. glyphica* L. *Phytometra chrysis* L. *P. iota* L. *P. gamma* L. *Abrostola triplasia* L. *A. tripartita* Hfn. *E. coeruleocephala* L. *Scoliopteryx libatrix* L. *Toxocampa pastinum* Tr. *Laspeyeria flexula* Schiff. *Rivula sericealis* Sc. *Zanclognatha tarsipennalis* Tr. *Z. nemoralis* F. *Pechipogo barbalis* Cl. *Bomolocha fontis* Thbg. Arten varierer stærkt. Jeg har taget lige fra mørke eksemplarer, der nærmer sig til ab. *terricularis* Hb., til eksemplarer, hvorpå både ydre mellemfelt og kantfelt er snehvide (ekstreme ab. *achatalis* Hb.). Den sidste form er langt den almindeligste. *Hypena proboscidalis* L. *Brephos parthenias* L. Er meget almindelig. *Alsophila aescularia* Schiff. *Odezia atrata* L. *Hipparchus papilionaria* L. (*Comibaena pustulata* Hfn. „Bloustrød“, Gudmann). *Hemithea aestivaria* Hb. *Iodis lacteria* L. *Calothysanis amata* L. *Cosymbia pendularia* Cl. *C. linearia* Hb. *Scopula ternata* Schrank. *S. immorata* L. *S. floslactata* Hw. *S. immutata* L. *S. serpentata* Hfn. *S. muricata* Hfn. *S. dimidiata* Hfn. *S. biselata* Hfn. *S. inornata* Hw. *S. aversata* L. *S. emarginata* L. *S. purpurata* L. *O. chenopodiata* L. *N. carpinata* Bkh. *L. halterata* Hfn. *Op. faqata* Scharfenb. *O. brumata* L. *O. dilutata* Schiff. = *O. nebulata* Thbg. *C. undulata* L. *L. prunata* L. *L. testata* L. *L. populata* L. *L. mellinata* F. *C. fulvata* Forst. *C. ocellata* L. *C. variata* Schiff. *C. truncata* Hfn. *C. citrata* L. *C. fluctuata* L. *C. montanata* Schiff. *C. quadrifasciata* Cl. *C. ferrugata* Cl. *C. spadicearia* Schiff. *C. pectinataria* Knoch. *C. didymata* L. *C. parallellolineata* Reiz. *C. bilineata* L. *C. silaceata* Hb. *C. corylata* Thbg. *C. albicillata* L. *C. hastata* L. *C. rivata* Hb. *C. alchemillata* L. *C. blandiata* Schiff. *C. furcata* Thbg. *P. comitata* L. *H. flammeolaria* Hfn. *E. bilunulata* Zett. *E. venosata* F. *E. centaureata* Schiff. *E. goossensii* Mab. *E. castigata* Hb. *E. icterata subfulvata* Hw. *E. succenturiata* L. *E. lanceata* Hb. *C. rectangulata* L. *C. sparsata* Tr. *A. melanaria* L. *A. grossulariata* L. *L. margi-*

nata L. *B. bimaculata* F. *B. tenerata* Hb. *C. pusaria* L. *C. exanthemata* Sc. *C. margaritata* L. *E. quercinaria* Hfn. *E.alniaria* L. *E. erosaria* Bkh. *S. bimaculata* Esp. *P. syringaria* L. *G. bidentata* Cl. *C. pennaria* L. *C. elinguarua* L. *O. sambucaria* L. *P. dolabraria* L. *O. luteolata* L. *C. advenaria* Hb. *M. notata* L. *M. alternaria* Hb. *M. signaria* Hb. *M. liturata* Cl. *E. leucophaearia* Schiff. (+ ab. *nigraria*). *E. marginaria* Bkh. *E. defoliaria* L. *N. zonaria* Schiff. *L. hirtaria* Cl. *B. strataria* Hfn. *B. betularia* L. *B. cinctaria* Schiff. *B. ribeata* Cl. *B. repandata* L. *B. lichenaria* Hfn. *B. roboraria* Schiff. (+ ab. *infusata* Stgr.). *B. punctulata* Schiff. *G. obscurata* Schiff. *E. atomaria* L. *I. wauaria* L. *I. fulvaria* Vill. *L. chlorosata* Sc.

Ugrenet Edderkopurt (*Anthericus liliago* L). En dag sidst i juni 1948 var forhenv. skolebestyrer Bruun, Aalestrup, og undertegnede på en lille botanisk udflugt til nogle hedebakker øst for hovedvej nr. 13 mellem Løvelbro og Løvel by.

Her havde hr. Bruun året før set nogle eksemplarer af Ugrenet Edderkopurt. Formålet med turen var nu at undersøge, om den endnu voksede dér, og hvor stor bestanden var.

Vi fandt straks et par eksemplarer i vejgrøften, og da vi kom ind på hedebakkerne, så vi et herligt syn. Bakkerne var bogstavelig talt hvide af Edderkopurt. Vi talte over 1000 eksemplarer spredt på en strækning af ca. $\frac{1}{2}$ km. Det er underligt, at denne iøjnefaldende plante ikke før er fundet på et så befærdet strøg.

På samme sted fandt vi også Kantet Konval (*Polygonatum officinale*); den er ifølge Danmarks botanisk-topografiske undersøgelser ikke før fundet i dette distrikt.

Der er nu gjort forberedelser til at få bakkerne fredede, hvilket også i høj grad er betimeligt, da Ugrenet Edderkopurt jo ikke findes ret mange steder i landet og vist ingen steder i så betydelig mængde.

Svingelbjerg skole, den ²⁵/₉ 48.

Chr. Christiansen.

En mærkelig Parring! (jfr. „Flora og Fauna“ 1930, Side 99). Paa en Sukkerlokningstur i Egebjerggaard Storskov, Nordfyn, den 12. ds. saa jeg paa Lokningen en Copula af *Agrotis c. nigrum* ♀ L. og *Calymnia trapezina* ♂ L.

Jeg tog dem med hjem, og Forbindelsen mellem de to Arter hørte først op efter 3 Dages Forløb. Det bemærkes, at jeg ikke havde Spiritus i Lokningen.

C. S. Larsen.

Odense, d. 19. August 1948.

Sommerfugle paa Falster.

Af E. Pyn dt.

Følgende Fortegnelse er tænkt som et Supplement til Kaj Petersens Artikel „Nye Sommerfugle paa Falster“ („F. & F.“, pag. 149, 1944).

I Fortegnelsen er medtaget dels „nye“ Arter, dels supplerende Oplysninger til de af Kaj Petersen anmeldte Arter. Sidstnævnte er mærket med *

- Boloria arsilache* Esp. Virket Lyng.
Plebejus argus L. Bøtø.
Polyommatus amandus Schn. Horreby Lyng-Bøtø-Mellemskoven.
 **Polyommatus semiargus* Rott. Bøtø.
 * — *optilete* Knoch. Virket Lyng.
 **Roeselia albula* Schiff. Mellemskoven-Bøtø.
Lithosia lutarella L. Bøtø.
 **Pelosia obtusa* H. S. Bøtø.
 **Arclornis L.-nigrum* Mull. Imago ikke sjælden i de fleste af Skovene omkring Nykøbing.
Trichiura crataegi L. Horreby Lyng.
 **Dendrolimus pini* L. Horreby Lyng-Mellemskoven-Nykøb. Hallerup Skov-Lindeskoven.
 **Macroglossa stellatarum* L. Flyveaar i 1947. Iagttaget mange Steder i Nykøbing og Omegn samt i Stubbekøbing.
 **Ptilophora plumigera* Esp. I 1947 i Antal i Kohaven.
 **Palimpestis fluctuosa* Hb. Virket Lyng-Mellemskoven.
 **Synanthedon tipuliformis* Cl. Nykøbing.
Euxoa cursoria Hfm. Mellemskov.-Bøtø-langs Østersøkysten.
Actebia præcox L. Bøtø.
Aplecta advena F. Mellemskoven-Bøtø.
 * — *hepatica* Cl. Maa betegnes som alm.
 **Monima miniosa* F. Hannenov Skov.
Hyperiodes turca L. Kohaveskoven 1 Stk. 1946 (Malerm. Andersen-Randers).
Brachionypha sphinx Hfn. Vesterskov.
Lithophane socia Rott. Bøtø (Sept. 1947 Wolff) Hannenov (Lundquist 31. 3. 48).
Lithophane ornitopus Rott. Hannenov 1 Stk. 31. 3. 1948 (Lundquist).
 **Amathes iners* Germ. Virket Lyng.
 — *lucida* Hfn. Kohaveskoven.

- **Cosmia gilvago* Esp. Kohaveskoven-Bjørup Have.
Paraslichtis sublustris Esp. Mellemskoven.
 — *lateritia* Hfn. Bøtø.
 * — *unanimis* Fr. Hallerup Skov.
 * — *ophiogramma* Esp. Kohaveskoven-Mellemskoven.
 **Oligia literosa* Hw. Bøtø.
 * — *haworthii* Curt. Virket Lyng.
 **Eremobia ochroleuca* Esp. Bøtø-Tingsted.
 **Ipimorpha retusa* L. Kohaveskoven.
 **Enargia paleacea* Esp. Bøtø-Virket Lyng.
 **Rhizedra lutosus* Hb. Bøtø alm.
 **Arenostola pygmina* Hw. Virket Lyng.
 **Archanara algae* Esp. Horreby Lyng.
 * — *sparganii* Esp. Horreby Lyng-Bjørup.
Erastria trabealis Sc. Mellemskoven 1 Stk.
Mormonia sponsa L. Kohaveskoven.
Parascotia fuliginaria L. Bøtø 1 Stk.
Zanclognata tarsiplumalis Hb. Mellemskoven 1 Stk. 6.7.46.
 **Herminia cribrunalis* Hb. Kohaveskoven-Bøtø, begge Steder i Antal.
Eriopus juvenina. Bøtø 1 Stk.
Pseudoterpna pruinata Hfn. Bøtø.
 **Comibaena pustulata* Hfn. Kohaveskoven-Mellemskoven.
Chesias legatella Schiff. Alm. paa Bøtø.
Carsia sororiata Hb. var. *imbutata* Hb. Virket Lyng.
Cidaria firmata. Bøtø Sept. 1947.
Eupithecia irriguata Hb. Hannenov-Hallerup Skov.
 — *valerianata* Hb. Hallerup Skov-Virket Lyng.
 **Ennomos autumnaria* Vernb. Bøtø 1 Stk. 14. 9. 37.
 **Selenia lunaria* Schiff. Hallerup Skov 1 Stk.
 **Cepphis advenaria* Hb. Hannenov Skov.
 **Boarmia secundaria* Schiff. Ikke sjælden.
 **Itame fulvaria* Vill. Systofte Skov.

Paludina og Bryozoen *Plumatella fungosa* Pall.

Af Hj. Ussing.

Det er velkendt blandt alle Bryozoforskere, hvorledes *Plumatella*-Kolonierne opnaar de mest forskellige Former og Størrelser — endog en Vægt paa ca. 1 kg — alt efter det Underlag. Kolonien har fæstnet sig paa: Grene, Pæle, Sten eller Skaldyr.

Mosdyrene er et yndet Studieobjekt for Biologerne, og selv om Gruppen er overvejende marin, kendes flere meget interessante Arter fra Ferskvandsbiotoper. Men de marine Mosdyr har tillige stor geologisk Betydning — særlig ved Opbygningen af Kridtaflejringer (Bryozokalk).

Deres Plads i Systemet er stadig gaadefuldt, snart har man placeret dem under Ormene, snart under Goplepolypperne. Man har ogsaa ment at kunne slutte dem sammen med Brachiopoderne til en fælles Orden.

Mindre kendt herhjemme er vistnok Forholdet mellem *Plumatella fungosa* og Sumpsneglen *Paludina*.

Hos Ernst Marcus (Danmarks Fauna 46, Mosdyr, 1940, pag. 374) angives som Underlag for denne Art ogsaa Sneglehuse (*Vivipara*) — altsaa Sumpsnegle, men uden nærmere Kommentarer. Derimod fortæller C. Wesenberg-Lund (Ferskvandsfaunaen, Bd. I, 1937, pag. 406) om Tilfældet, og hvad han gengiver, falder fuldstændigt sammen med mine Resultater.

Egentlig har det altid været meget svært for mig at finde Ferskvandsbryozoaer, skønt jeg i mangfoldige Aar har søgt dem i Gudenaaområdet og i Egnens Moser. Noget er lykkedes, og yderligere har min Ven, Mag. sc. Kaiser, fundet et Par meget sjældne Arter til mig.

Mit første Bekendtskab med de store *Plumatella*-Kolonier skriver sig fra Susaaen v. Næstved, og det var den kendte Botaniker, Apoteker Baagø, der sendte mig Kolonien levende i September 1904. Her sad den paa Grene, og under Klumperne fandt jeg ved Konserveringen en Mængde Statorblaster, der var smukt nedsænket i Grenens tynde Barklag.

I Juli 1932 fik jeg ved Skrabning i Gudenflodens gamle Løb (Haslumø) paa ca. 2 Meters Dybde et Par *Paludiner* tæt besat med *Plumatella* samt en Del Plantestængler og en *Anodonta* ligeledes med god Bevoksning.

Jeg tog noget af det levende hjem for at prøve, om en

Konservering med udstrakte Polyper kunde lykkes. Det var et smukt Skue at se Bryzoerne udstrakt. Det er som de fineste Blomster, men desværre trækker de sig ind i deres faste Borg, Kitinrøret, ved mindste Berøring eller Uro.

Kun gennem en møjsommelig og langsom Fiksring med Kokain-Alkohol er der Haab om at faa Kolonien konserveret i udstrakt Form, og tre særdeles skønne Præparater er lykkedes for mig.

Paa denne Lokalitet i Gudenfloden levede altsaa Bryzoerne paa ovennævnte Underlag, men i øvrigt flankeret af talrige rigtforgrene Spongiller, der ogsaa havde fundet Behag i denne Biotop, hvor Vandet var rent og klart, dog uden nævneværdig Strøm i dette lukkede Løb.

4. Juli 1948 foretog jeg nogle Skrabninger paa min gamle Lokalitet, Gudenfloden ud for Frisenvold, og nu opnaede jeg tre store *Paludiner* ude fra 2-3 Meters Dybde, rigt besat med *Plumatella fungosa*.

Sneglene var alle levende, men Skalformen helt ændret — lignede nærmest en lodden Kugle (Fig. 1), og her laa de og rullede paa Bunden i ret stærk Strøm.

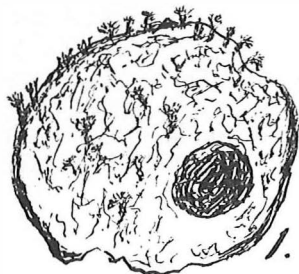

Fig. 1. *Plumatella fungosa*
omsluttende *Paludina*.

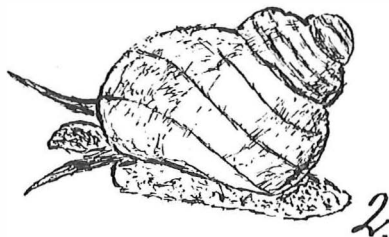

Fig. 2. Normal *Paludina*.

Der var praktisk talt kun et mørkt Hul, hvor Sneglens Lukkeplade sluttede til. Læserne vil forstaa Forskellen ved at betragte den normale *Paludina* (Fig. 2).

Det er fortrinsvis i større Floder, man finder disse mærkværdige Vækstformer hos *Plumatella*, som ifølge Wesenberg-Lund skal kunne blive op til 10 cm i Diameter. To af mine Stykker var paa 4 cm, et tredje 5,5, og jo større, des mere uregelmæssige Kugler.

Fænomenet er kendt fra Tyskland, Moskva, fra store afrikanske Søer, fra Java og Ny Guinea.

Jeg havde Sneglene udstrakt herhjemme i min Skaal, men

det var haabløst at fiksere Polypperne, fordi Ensemblet aldrig var i Ro. — Et uforglemmeligt Skue var det alligevel for mig at betragte disse Kolonier levende, og biologisk set mindede de mig om den marine Hydroide, *Hydractinia echinata*, der bor paa *Natica* og *Litorina*-Snegle og ligeledes kan forarsage en vis Deformitet af disse to Havsnegles Skaller.

Imellem Bryozoernes Kitinrør boede en Del *Nematoder* (Nais), og de røde Chironomidelarver var ogsaa at se.

Vi har her paa Egnen den anden *Plumatella*-Art, *repens* L., men den er uhyre sjælden og stedegen, og jeg har kun haft Heldet med mig een Gang i Paderup Mose, hvor en særdeles smuk Koloni sad paa Undersiden af et Nupharblad.

Der hersker Tvivl om, at disse to *Plumatella* er vel adskilte Arter eller kun Vækstformer.

En saa erfaren Biolog som Wesenberg-Lund siger, at han mener, de to Former udelukker hinanden, idet han aldrig har fundet nogen Lokalitet, hvor de begge er repræsenteret.

Det er altsaa gaaet mig paa samme Maade, og jeg synes at kunne se en stor Forskel paa de to Former, dels i Koloniens Bygning, dels Enkeltpolypperne, mindst i Bygningen af Statoblasterne. Endvidere er Kolonien hos *fungosa* tæt, massiv og meget lidt gennemskinnelig. Det modsatte er Tilfælde hos *repens* — derfor ogsaa et helt andet Totalindtryk. Men det er jo kun paa vel fikseret Materiale, man kan bestemme denne Forskel. Derfor finder vi ogsaa hos de kendte Bryozoforskere de to „Vækstformer“ opført som to Arter inden for Slægten *Plumatella*, der i gamle Dage kaldtes for *Alcyonella*.

Randers, Juli 1948.

***Orchis latifolius junialis* Vermeulen.** Danske Frilandsfund af denne af Vermeulen opstillede Form eller Art blev i et Par Artikler i „F. & F.“ 1934 og 36 forgæves efterlyst af Lærer P. Kaad.

Omkring 1. Juni 1946 fandt jeg paa en Eng nær Præstø 6-7 typiske Eksemplarer, hvoraf et sendtes til Bot. Museum. De adskilte sig klart fra omkringstaaende *Orchis lat. majalis*-Former ved følgende Kendetegn: Bladenes Pletter var opløst i Ringe og Bladbredden forskudt lidt nedad, Læben var kun utydeligt trefliget, Konturlinien i Læbetegningen var brudt til en stiplede Linie, Kronen var lysere lilla og Blomstringen mindre frem-skreden.

Da der er Grund til at antage, at Formen er af hybrid Oprindelse, skal det anføres, at der paa nævnte Eng vokser *Orchis latifolius* og *O. incarnatus*. Samtlige Divergenser mellem *majalis*- og *junialis*-Formen synes mig at pege mod en Bastardering mellem de nævnte to Arter.

L. Ingerslev-Hansen,
Kommunelærer, Nyk. F.

Pattedyrenes Udbredelse paa de sydfynske Øer.

Af Erik Ursin.

Hidtil har Pattedyrenes Forekomst paa de sydfynske Øer været daarligt kendt. For at raade Bod herpaa har jeg foretaget to Indsamlingsrejser, som er bekostet af Japetus Steenstrups Legat. Materialet forelægges her samarbejdet med de sparsomme Oplysninger fra Litteraturen.

I 1944 besøgte Drejø (1.-10. August), Græsholm ved Drejø (kortvarige Besøg d. 3. og 4. August), Hjortø (nogle Timer daglig d. 6.-8. August), Vibeø og Hjelmskov (tre kortvarige Besøg d. 6.-8. August), Skarø (10.-14. August), Turø (14.-20. August), Kidholm ved Turø (kortvarige Besøg d. 15. og 16. August) og Lyø (20.-26. August). I 1947 besøgte Strynø (14.-19. Juni), Strynø Kalv (kortvarige Besøg d. 17. og 18. Juni), Bondeholm og Vøgterholm (kortvarigt Besøg d. 18. Juni), Ærø (19.-24. Juni), Halmø (tre kortvarige Besøg 19.-21. Juni), Birkholm (24.-29. Juni), Store Egholm, Lille Egholm og Nyland (kortvarigt Besøg d. 27. Juni) Avernakø med Korshavn (29. Juni til 5. Juli), Bjørnø (5.-10. Juli) og Taasinge (10.-14. Juli)¹⁾.

Der er saaledes besøgt 22 Øer og Rejserne varede tilsammen 56 Dage. Der indsamledes 416 Pattedyr af ialt 11 Arter. Paa Bondeholm, Vøgterholm, St. og Lille Egholm samt Nyland opstilledes ingen Fælder, men paa de fire førstnævnte saas Pattedyr eller deres Spor.

Der er kun lagt Vægt paa at samle Mus og Spidsmus, to af de Grupper, hvorom Oplysningerne i Litteraturen er særlig sparsomme.

I Zoologisk Museum i København findes der (foruden Fossiler og Materiale, der er samlet af mig) 15 Arter af Pattedyr fra de sydfynske Øer. Heraf er 11 Arter repræsenteret fra Langeland, 3 fra Ærø, 1 fra Strynø og 1 fra Skarø. De fleste af disse Fund er ikke publiceret før. Paa Marstal Skole findes der i Følge Meddelelse fra Lærerne Levinsen og Blaksteen Exemplarer fra Ærø af Ræv, Odder og Husmaar, og paa Strynø Skole findes en Lækat, som er fanget paa Strynø. I Langelands Museum findes der efter Meddelelse fra Dr. M. Degerbøl Knogler af Rensdyr fundet fossile paa Langeland.

Under Opholdet paa Øerne har jeg søgt at supplere Litte-

¹⁾ Beskrivelser af Øerne kan findes hos Trap, Achton Friis og Helveg Jespersen.

raturangivelserne og mine egne Fund med Oplysninger fra den stedlige Befolkning, og har paa denne Maade faaet Meddelelser, som ikke kunde skaffes ad anden Vej. Ved at fæste Lid til Fund af denne Slags risikerer man at medtage fejlagtige Oplysninger, men for at formindske Faren er i Almindelighed kun de Angivelser medtaget, som er blevet utvetydigt bekræftet af flere Meddelere. For alligevel at fremhæve denne mulige Fejlkilde, som ogsaa maa tages i Betragtning ved Vurderingen af mange Litteraturangivelser, er de Artsbestemmelser, der kan kontrolleres i Zoologisk Museum eller en anden Samling, afmærket med en særlig Signatur paa Skemaet.

Litteratur. De ældste skrevne Oplysninger om Forekomst af Pattedyr paa de sydfynske Øer findes i Kong Valdemars Jordebog¹⁾ (skrevet ca. 1230), der indeholder en Fortegnelse over de Øer, hvor Kongen havde Jagtret, med Bemærkninger om, hvilket Vildt der forekom; men fra de sydfynske Øer nævnes kun Kron- Daa- og Raavildt. I Pontoppidans danske Atlas (1763 ff.) nævnes Haren fra Ærø, Skarø, Hjortø og Birkholm, og den sorte Rotte siges at forekomme paa Taasinge, men ikke paa Strynø.

I de mange Egnsbeskrivelser, der fremkom i 1800-Tallet, findes ofte Bemærkninger om Dyrelivet de paagældende Steder. Lund (1823) omtaler fra Taasinge Daadyr, Hare, Odder, Maar (formentlig Husmaar), Lækat, Egern, Muldvarp og Pindsvin. Tommerup (1823) meddeler, at der ikke er Rotter i Drejø Sogn, men at Vandrotten findes. Lange (1830) nævner Hare, Ræv og Grævling fra Langeland, og Hübertz (1834) angiver Hare, Ilder og Ræv fra Ærø, Ræven dog kun som Vintergæst; han meddeler ogsaa, at der ikke er Muldvarpe paa Ærø. Rasmussen Søkilde (1875-78) og Fabricius (1882) omtaler Haren fra henholdsvis Lyø og Drejø.

Nogle Oplysninger findes ogsaa i Rejsebeskrivelser. Wedel (1806) har saaledes fra Præsten Math. Schiødte paa Langeland faaet Meddelelse om, at der paa Langeland findes Harer, Grævlinge og Pindsvin, og at der paa Avernakø hverken findes Ræve, Grævlinge, Rotter eller Muldvarpe. Achton Friis (1926) omtaler fra en Rejse i 1921 Muldvarp paa Bjørnø og Ærø²⁾, Pindsvin fra Avernakø, Bjørnø og Lyø, Lækatte fra Bjørnø og Ærø, forvildede Tamkaniner fra Eskildsø, Harer fra Siø, Drejø, Skarø, Avernakø, Bjørnø, Lyø, Ærø og Dejre, Vandrotter fra Birkholm, Mejlholm, Hjelmshoved, Drejø, Skarø, Avernakø, Bjørnø og Lyø og endelig den brune Rotte fra Ærø.

¹⁾ Aakjærs kommenterede Udgave er benyttet.

²⁾ Andre Forfattere bestrider, at den findes paa Ærø.

Det ældste zoologiske Arbejde, der omtaler Pattedyr paa desydenske Øer, er Troiels „Beretning om Lyøboernes Plage af Rotter og Muus“ (1811), hvori der gives Beskrivelser af Vandrotte, Markmus og Skovmus samt nævnes Hare og Løkat, alle fra Lyø. Melchior (1834) oplyser, at Husmaaren findes paa Langeland og Daadyret paa Langeland og Taasinge. Tauber (1878-92) har nogle usikre, stadig ubekræftigede Oplysninger om Brandmusen paa Langeland. Bistrup (1930) har givet en Oversigt over Muldvarpens Udbredelse og Holten (1935) over Rovdyrenes. Weismann (1931) har, især i gamle Haandskrifter, samlet nogle historiske Oplysninger om de jagtbare Dyr, saaledes om Kron- og Raavildt paa Langeland og om Daavildt og Harer paa Langeland, Taasinge og Ærø. Ryberg (1947) meddeler, at Sydflagermusen findes paa Langeland.

Fossilfund er kun publiceret fra Langeland, Lindø og Ærø. Jap. Steenstrup (1880) meddelte om Fund af Urokse og Bjørn paa Langeland, og Winge (1919) af Muldvarp, Pindsvin, alm. Spidsmus, Vildkat, Grævling, Krondyr, Raadyr og Vildsvin, ligeledes paa Langeland og endvidere af Elg paa Ærø og Egern og Kronhjort paa Lindø. En Del Oplysninger findes endvidere i Winthers Arbejder om Sten- og Bronzealderboplads paa Lindø og Langeland og hos Degerbøl (1933). Igennem disse Arbejder er Ræv, Ulv, Bjørn, Odder og Hare blevet paavist paa Lindø og Ulv, Odder og Bæver paa Langeland. De af Fundene, der har kunnet tidsbestemmes, er fra yngre Stenalder eller Bronzealder med Undtagelse af et Fund af Odder fra Ertebølle tid paa Langeland.

Som det fremgaar af det ovenstaaende, er Pattedyrenes Forekomst i Nutiden nogenlunde godt undersøgt paa Langeland (13 Arter fundet), Taasinge (12), Lyø (10) og Ærø (9), men det er især de jagtbare eller særlig iøjnefaldende Dyr, der har været Genstand for Undersøgelse. Meddelelserne om Udbredelsen af Flagermus og Mus er meget sparsomme (dog danner Vandrotten en Undtagelse), og om Spidsmus foreligger der ingen Oplysninger.

I Skemaet har jeg søgt at forelægge Oplysningerne i koncentreret Form, men en Del af dem (navnlig dem, der angiver, at en Art ikke synes at forekomme paa visse Øer) kræver nøjere Kommentarer¹⁾:

¹⁾ Det var mit Ønske, at Skemaet maatte blive ledsaget af en fuldstændig Fortegnelse over Kilderne til de Oplysninger, det gengiver, men af Pladshensyn har den maattet udgaa. Hvis der opstaar Tvivl om Rigtigheden af en Angivelse paa Skemaet, vil detaljerede Oplysninger om det Materiale, den bygger paa, kunne faas hos mig.

	Dejro	Halmø	Ero	Lyo	Bjorno	Avernao	Græsh. v. Drejo	Skaro	Drejo	Hjelmshoved	Vibø	Møjholm	Hjorto	Birkholm	St. Egholm	Ll. Egholm	Bredholm	Vogterholm	Bondeholm	Styrnø Kalv	Styrnø	Taastrup	Kidholm	Turo	Sjø	Eskilø	Lindo	Langeland	
Muldvarp (<i>Talpa europaea</i>)		+																											
Alm. Spidsmus (<i>Sorex araneus</i>)			+	+																									
Pindsvin (<i>Erinaceus europæus</i>)			⊙	+	⊙																								
Dv. flagermus (<i>Pipistrellus pipistr.</i>)			⊙	⊙	⊙																								
Sydflagermus (<i>Eptesicus serotinus</i>)					⊙																								
Bjørn (<i>Ursus arctos</i> *)			◆	⊙	⊙																								
Ulve (<i>Canis lupus</i> *)					⊙																								
Ræv (<i>Vulpes vulpes</i>)					⊙																								
Grævling (<i>Meles meles</i>)					⊙																								
Odder (<i>Lutra lutra</i>)					⊙																								
Skovmaar (<i>Martes martes</i>)																													
Husmaar (<i>Martes foina</i>)																													
Lækkat (<i>Mustela erminea</i>)																													
Brud (<i>Muslela nivalis</i>)																													
Ilder (<i>Muslela putorius</i>)																													
Vildkat (<i>Felis silvestris</i> *)																													
Tamkanin (<i>Oryctolagus cuniculus</i>)																													
Hare (<i>Lepus europæus</i>)	⊙	⊙																											
Rødmus (<i>Clethrionomys glareolus</i>)																													
Markmus (<i>Microtus agrestis</i>)																													
Vandrotte (<i>Arvicola terrestris</i>)																													
Skovmus (<i>Apodemus sylvaticus</i>)																													
Halsbaandmus (<i>A. flavicollis</i>)																													
Brandmus (<i>A. agrarius</i>)																													
Dværgmus (<i>Micromys minutus</i>)																													
Sort Rotte (<i>Rattus rattus</i>)																													
Brun Rotte (<i>Rattus norvegicus</i>)																													
Husmus (<i>Mus musculus spicilegus</i>)																													
Egern (<i>Sciurus vulgaris</i>)																													
Bæver (<i>Castor fiber</i> *)																													
Vildsvin (<i>Sus scrofa ferus</i>)																													
Krondyr (<i>Cervus elaphus</i>)																													
Daadyr (<i>Dama dama</i>)																													
Raadyr (<i>Capreolus capreolus</i>)																													
Elg (<i>Alces alces</i> *)																													
Ren (<i>Rangifer tarandus</i> *)																													
Urokse (<i>Bos primigenius</i> *)																													

1) Alm. Hare eller Fjeldhare (*Lepus timidus*)? (Winther, 1926. p. 57, 1928, p. 47).

⊙ Fast Bestand.

● — — Eksp. i Zoologisk Museum eller andre Samlinger.

⊙ Enkelte Strejfdyr iagttaget.

◆ — — Eksp. i Zool. Mus. ell. andre Saml.

⊙ Uddød i historisk Tid.

★ Kun fundet fossil.

÷ Forekommer næppe (kun benyttet, naar en Arts Fravær skønnes særlig paafaldende).

*) (ved Artsnavnet). Kun fundet fossil i Danmark.

Muldvarp. De indsamlede Oplysninger er overensstemmende med Undtagelse af Angivelserne fra Ærø, hvorfra der foruden ældre og nyere Angivelser af, at Muldvarpen ikke forekommer, foreligger to Meddelelser om Fund: Achton Friis (p. 317) nævner den i en Fortegnelse over Ærøs Pattedyr, og Lærer Blaksteen, Marstal, har meddelt mig, at han — efter at Friis besøgte Øen i 1921 — har fundet en Muldvarp i Bregninge paa Vest-Ærø, men naar de øvrige Oplysninger tages i Betragtning (det lykkedes mig f. Ex. ikke at træffe andre Ærøboere, der havde set en Muldvarp paa Ærø) er det usandsynligt, at den lever paa Øen. Da det er en Art, der vanskeligt overses, maa man regne med, at den mangler paa de beboede Øer, hvor den ikke hidtil er fundet.

Alm. Spidsmus. Det er ejendommeligt, at Spidsmusen, der er almindelig i Danmark, og som har været anset for at være udbredt over hele Landet, kun er paavist paa 6 af de sydfynske Øer, medens den forgæves er eftersøgt paa bl. a. Birkholm, Hjortø, Drejø og Ærø, men da det Antal Individuer, jeg har fanget, er meget lille de fleste Steder (paa Taasinge kun 1), kan man ikke paa Grundlag af Indsamlingerne slutte, at den ikke forekommer paa de ovennævnte Øer.

De indsamlede Oplysninger fra Øernes Beboere frembyder imidlertid en vis Interesse. Ganske vist maa man, naar det drejer sig om saa smaa og „uskadelige“ Dyr, betragte den Slags Oplysninger med megen Skepsis, men det er i denne Forbindelse vigtigt, at de fleste af de Personer, hvis Udtalelser der er taget Hensyn til, kender Forskel paa Skovmusen og Husmusen, der ligner hinanden langt mere, end de ligner Spidsmusen. Det vilde være mærkeligt, om Personer, der har et saa skarpt Blik for deres Omgivelser, at de — uden at kende Dyrenes Navne — lægger Mærke til Forskellen paa de to nævnte Mus, ganske oversaa Spidsmusen. Det er ogsaa af Betydning, at Beboerne kendte Spidsmusen paa de Øer, hvor jeg fangede den, og at det paa de Øer, hvor den ikke er paavist, er ret almindeligt, at Beboerne kender den fra andre Steder i Landet, hyppigst fra en af de nærliggende Øer, hvor det i saa Tilfælde altid drejede sig om en af dem, hvor den er paavist. Oplysningerne er ikke lige fyldige fra alle Øerne, men det synes sikkert, at den ikke forekommer paa Birkholm, Hjortø og Drejø.

Fra Ærø foreligger der (foruden talrige Oplysninger om, at der ikke findes Spidsmus) fra Lærer Blaksteen to Meddelelser om Fund af tvivlsom Karakter.

Det kan dreje sig om enkelte Individuer, der er blevet indslæbt til Øen (det ene maaske endda som dødt — det er

fundet paa Havnekajen i Marstal i opløst Tilstand), eller der kan være foretaget Fejlbestemmelser. Det er ogsaa muligt, at en af de i Danmark sjældnere forekommende Arter, Vandspidsmusen (*Neomys fodiens*) og Dværgspidsmusen (*Sorex minutus*), findes, men at de paa Grund af deres ringe Antal og for Vandspidsmusens Vedkommende skjulte Levevis ellers har unddraget sig Beboernes Opmærksomhed. Det maa bemærkes, at jeg paa Ærø talte med flere Landbrugere, der kendte Spidsmus, men som hævdede, at der ingen fandtes paa Øen, og en Meddelelse fra en tidligere Ærøbo, der først lærte Spidsmusen at kende, da han flyttede til Avernakø, maa ogsaa fremhæves. Skønt Spørgsmaalet, om der overhovedet findes Spidsmus paa Ærø, maa lades aabent, kan det vist siges, at den almindelige Spidsmus ikke forekommer.

Beboerne paa Bjørnø fortalte mig, at der er Spidsmus paa Øen, men at de kun ses med Aars Mellemlum. Hvilken Art, det drejer sig om, (hvis Oplysningerne i det hele taget er paalidelige), vides ikke.

Pindsvin. Ifølge Achton Friis (p. 228 og 267) er Pindsvinet indført til Bjørnø omkring 1880 og til Lyø (fra Ærø) omkring 1870. Til Drejø skal det ifølge Oplysninger til mig fra Befolkningen være indført omkring Aarhundredskiftet. Paa Birkholm skal Pindsvinene være forsvundet ca. 5 Aar før mit Besøg i 1947, men det er vist mest sandsynligt, at det er tilfældigt, at mine Meddelere ikke erindrede at have set det fornylig. Derimod er der mere Grund til at tro, at det er uddødt paa Strynø, hvor flere af de ældre Indbyggere fortalte, at der var Pindsvin paa Øen i deres Ungdom, og at det undrede dem, at Pindsvinene aldrig saas mere; det skulde (i 1947) være ca. 30 Aar siden, de forsvandt.

Ræv. Paa Taasinge blev Ræven ifølge Holten (p. 174) udryddet i 1880, men genindvandrede i 1918. Om Rævene paa Turø meddelte Skovfoged Mosebo i 1944, at der for 30 Aar siden var mange, men at de blev udryddet; de indvandrede igen omkring 1940, men blev udryddet 2 Aar efter. Foruden paa Langeland, hvor der vist altid er Ræve, er der nu kun fast Bestand paa Taasinge, men paa de andre Øer ses der af og til strejfende Ræve under Isvintre. Paa Ærø har disse Strejfdyr i hvert Fald een Gang kunnet holde sig saa længe, at de kunde yngle; den Ræv fra Ærø, der findes paa Marstal Skole, er nemlig en Unge.

Grævling. Fra Langeland nævnes den i Litteraturen allerede i 1806 af Wedel og senere af Lange 1830 og Holten 1935. Den har levet paa Turø for mange Aar siden (Skovfoged Mosebo), men fra de andre Øer med Undtagelse af

Taasinge foreligger der intet om Forekomst, og den findes formodentlig ikke.

Odder. Angivelserne paa Skemaet af fast Bestand paa en Del Øer maa tages med noget Forbehold, da Odderen (af Øernes Beboere) er iagttaget ved Kysten, især i Skibsbroer og andre Stensætninger i Vandet, og man kan derfor ikke med Sikkerhed sige, hvor stationær den er.

Skovmaaren skal i Følge Skytte Nørregaard have levet paa Taasinge i Slutningen af 1800-Tallet.

Husmaar. Lund (1823, p. 49) skriver følgende om Maarer paa Taasinge: „Maaren, forhen næsten ubekjendt her, har paa de sildigste Aar formeret sig til en sand Plage for Landet. At den skulde være bragt hertil i Krigens Tid med Fourage, er vel ikke rimeligt, snarere er den vandret hertil over Isen. . . Ogsaa har den paa nogle Steder fordrevet Rotterne af Udhusene og jaget dem ind i Stuehuset.“ Den sidste Bemærkning tyder paa, at Meddelelsen gælder Husmaaren, da Skovmaaren næppe vil holde til i Udhusene.

Tommerup (1823, p. 39) skriver om Øerne i Drejø Sogn: „Men det mangler ei heller Sognet paa uvelkomne Gjæster i en heel Deel Maarer, der ved Havlæg 1813 listede sig herover“. I Følge en Meddelelse, som den 85-aarige fhv. Gaardejer Peter Hansen gav mig i 1944, blev Husmaaren udryddet paa Drejø omkring 1875. Paa de Øer, som der ikke er anvendt Signatur for paa Skemaet, findes den næppe.

Lækatt. Deteren udbredt Opfattelse blandt Øernes Beboere, at Lækatten uddør og atter indvandrer med faa Aars Mellemrum, men i Perioder, hvor Individtallet er ringe, kan den let være blevet overset. Paa Lyø husker gamle Mennesker, at den fandtes i deres Ungdom, men saa vidt jeg kunde faa oplyst, er den ikke set siden Aarhundredskiftet, maaske endda ikke siden 1880. Hvis det var rigtigt, at den hyppigt uddør og genindvandrer paa Smaaøerne, maatte man antage, at den indvandrede lige saa hyppigt paa Lyø som paa de andre Øer, og da Mangel paa Fødeemner eller egnede Biotoper næppe kan være Aarsag til dens langvarige Fravær fra Lyø, er det mest sandsynligt, at der er faste Bestande paa de Øer, hvor den efter sigende kun forekommer periodevis.

Til Bjørnø skal Lækatten være blevet indført fra Jylland omkring 1940, og der er siden skudt nogle Eksemplarer, men efter det ovenstaaende er det vist tvivlsomt, om den overhovedet var uddød, da Indførelsen fandt Sted.

Bruden, der paa Vesterhavsøerne er mindst lige saa almindelige som Lækatten (Mohr, p. 62, Zimmermann, p. 274, Holten, p. 215 og 220), er kun paavist faa Steder paa de syd-

fynske Øer, men den kan være blevet forvekslet med Lækatten i nogle Tilfælde, og der er derfor ikke noteret andre negative Oplysninger paa Skemaet, end dem, der stammer fra Personer, som hyppigt fanger eller skyder Lækatte, og som derfor næppe vilde forveksle de to Arter.

Ilder. Achton Friis' Oplysning (1926, p. 317) om, at Ilderen skal forekomme paa Ærø, er af meget tvivlsom Værdi, men hos Hübertz (1834, p. 6) synes Oplysningen mere paalidelig, og han nævner baade Maare og Ildere, saaledes at der næppe kan være Tale om Forveksling af disse Dyr paa Grund af en eventuel lokal, afvigende Navngivning. Ilderens Forekomst paa Turø er af ganske ny Dato; den er formentlig indvandret over Broen fra Fyn.

Hare. I Middelalderen (før Skovrydningen fandt Sted) var der næppe Harer paa Smaaøerne (Ursin 1947, p. 81). Paa Ærø var der i hvert Fald Harer i 1737 og paa Taasinge og Langeland omkring 1800 (Weismann 1931, p. 191, 349) og paa Birkholm, Hjortø og Skarø i 1774 (Hoffman 1774, p. 723).

Rødmus. Troiel (1811, p. 21) meddeler paa Grundlag af Oplysninger fra Sognepræsten Hr. Aabye paa Lyø om „den korthalede Mus. . . som findes vel overalt i Markerne, men i Særdeleshed i stor Mængde i Østermarken“ at „denne Mus løber op ad den gamle Stamme [paa Tjørnene], og reent afgnaver Barken paa de unge Skud“. Der er vist ikke andre danske Mus end Rødmusen, der klatrer op i Træer og afgnaver Bark, men da Troiels Beskrivelse af den paagældende Art passer paa Markmusen, kan man ikke tillægge denne anden Haands Meddelelse Betydning; maaske forekom begge Arter, uden at Aabye kunde skelne mellem dem, saaledes at det er tilfældigt, at de to Eksemplarer, han sendte til Troiel, var Markmus.

Markmus. Troiel (p. 10) kunde ikke med Sikkerhed bestemme to Mus, som han fik tilsendt fra Lyø, men hans Beskrivelse af dem passer paa Markmusen.

Ligesom Spidsmusen anses Markmusen i Almindelighed for at være udbredt over hele Danmark, og det er derfor mærkeligt, at den kun er paavist paa 5 af Øerne Syd for Fyn. Da den er velkendt af Befolkningen paa de beboede Øer, hvor den er paavist, men ganske ukendt paa de af Øerne, hvor den ikke er paavist, er det sandsynligt, at den ikke forekommer paa Ærø, Avernakø, Skarø, Drejø, Hjortø, Birkholm og Strynø; paa de smaa, beboede Øer, Halmø, Hjelmskov og Strynø Kalv, har jeg talt med saa faa Mennesker, at det kan bero paa Tilfældigheder, at netop de ikke kendte Markmusen.

Den var tidligere ukendt af Befolkningen paa Bjørnø, men

den er kommet til Øen for faa Aar siden. Den blev, saa vidt jeg kunde faa det oplyst, set første Gang i 1942; i 1946 skal den have været umaadelig talrig.

Vandrotte. Mange af Øernes Beboere mener, at Vandrotten uddør hyppigt og indvandrer igen faa Aar efter, men lige som for Lækattens Vedkommende (se ovenfor) er det mere sandsynligt, at Individantallet blot svinger stærkt.

Skovmus. Troiel (p. 10) gav følgende Beskrivelse af to „brune Muus med fremstaaende Øren“, som han ikke kunde bestemme: „De vare ikke tykkere, men længere i Kroppen end Husmusen. Kroppens Længde 3 Tommer, sex Linier (92 mm), og Halens paa Hannen tre Tommer (78 mm), men ikkun to og en halv (65 mm) paa Hunnen. Hannen oven paa Kroppen rødbruun, sortagtig paa Ryggen, men under Struben og Bugen saavel som paa Benene og den underste Side af Halen, hvidgraa og næsten ganske hvid... Fortænderne hvide, Ørene nøgne, store brede og afrundede, omtrent af to Liniers Længde (4,4 mm) og ragede høit frem over Haarene paa Kroppen... Halen ikkun tyndt besat med korte og fine Haar, saa at dens Skiæl baade oven og under ere tilsyne“. Det maa skyldes en Trykfejl, at Ørernes Længde angives at være 4,4 mm, naar det samtidig siges, at de er store og rager højt frem over Haarene. Bemærkningen om, at Fortænderne er hvide, er ogsaa mærkelig, men hvis Dyrene tilhører en Art, der er kendt fra Danmark, er det Skovmusen.

Det er ejendommeligt, at der ikke er nogen Skovmus blandt 88 Mus, som jeg har fanget paa Turø, men det er maaske tilfældigt, at den ikke blev paavist (ogsaa Husmusen var paa-faldende faatallig paa Turø).

Dværghmusen er maaske mere udbredt paa de sydfynske Øer end Skemaet viser, men den er formentlig paa Grund af sin Levevis oppe mellem Straaene vanskelig at fange i Fælder, der staar paa Jorden. Paa adskillige Øer fortalte Beboerne mig om Dyr, der efter Beskrivelsen næppe kan tilhøre andre Arter end denne.

Brun Rotte. Paa Lyø har der været fast Bestand siden ca. 1930, og paa Skarø siden 1945. Paa Halmø blev den indslæbt i 1940 med en Baad med Kraftfoder og var meget talrig i nogle Aar, men blev udryddet af Hunde. Fra flere af Øerne foreligger der Meddelelse om, at enkelte Eksemplarer af og til er indslæbt eller indvandret, uden at de har faaet Lejlighed til at formere sig.

Husmusen er paavist paa alle de beboede, sydfynske Øer, hvor jeg har foretaget Indsamlinger.

Egern. Wingses Fund (1904, p. 210) af Egernknogler paa

en ganske lille Ø, Lindø, der ligger i en Bugt paa Langelands Kyst, gør det sandsynligt, at Egernet tidligere har levet paa Langeland, og Lunds Angivelse viser, at det har forekommet paa Taasinge i Begyndelsen af 1800-Tallet; senere synes det at være forsvundet derfra, men atter at være genindvandret i lille Antal omkring 1940. Alle de i de senere Aar iagttagne Eksemplarer var sorte, hvad der tyder paa, at de stammer fra den fynske Bestand, der (Spärck, 1936, p. 278) udelukkende bestaar af sorte Individuer.

Kron dyr. Om Tidspunktet for Kronvildtets Forsvinden fra Smaaøerne, hvor det fandtes paa Valdemar den Andens Tid, foreligger der ikke andet end en Oplysning hos Melchior (p. 161), om at det ikke mere findes paa de af de danske Øer, der er mindre end Fyn (skrevet senest 1831). Paa Langeland blev det bortskudt paa Frederik den Andens Tid (Weismann, p. 49).

Daadyr. Den ældste Meddelelse om Daavildt paa Langeland, hvor det ogsaa lever i Nutiden, er fra 1571 (Weismann, p. 49), og fra Taasinge er den ældste Oplysning fra ca. 1600 (l. c.), den yngste fra 1881 (Wulff, p. 114). Paa Ærø var der Daadyr i 1629 (Achton Friis, p. 316), men der har ingen været siden 1769 (Weismann, p. 199). Paa Turø, Drejø, Avernakø, Bjørnø og Lyø var der ifølge Valdemar den Andens Jordebog Daadyr omkring 1230; dette er det ældste Fund af Daadyr i Danmark efter Istiden.

Det mest interessante faunistiske Resultat af Undersøgelsen er Paavisningen af, at to af Danmarks almindeligste og videst udbredte Pattedyr, den almindelige Spidsmus og Markmusen, har en meget begrænset Udbredelse paa de sydfynske Øer. De synes f. Eks. ikke at forekomme paa Ærø. Heller ikke Bruden er saa udbredt, som man kunde vente, og den brune Rotte er endnu ikke naaet til alle Øerne.

Litteratur.

- Aakjær, Sv., 1926-45: Kong Valdemars Jordebog. I-III. Kbhvn.
 Bistrup, C., 1930: Iagttagelser over Muldvarpens Optræden i Skovjord. Dansk Skovforen. Tidsskr. 15, pp. 225-233.
 Degerbøl, M., 1933: Danmarks Pattedyr i Fortiden i Sammenligning med recente Former. I. Vid. Medd. Dansk Naturh. Foren. 96, pp. 357-641.
 Fabricius, A., 1882: Drejø Sogns Beskrivelse og Historie. 108 pp. Kbhvn.
 Friis, Achton, 1926: De danskes Øer. I. 380 pp. Kbhvn.
 Godiche, A. H., 1767: i: Pontoppidans danske Atlas. III. 712 pp.
 de Hoffmann, H., 1774-81: ibid. VI-VII. 838+960 pp.
 Holten, J., 1935: Ræven, Grævlingen, Maare og Væseler, i: Manniche: Danmarks Pattedyr, pp. 173-221. Kbhvn.

- Hübertz, J. R., 1834, optrykt 1919: Beskrivelse over Ærø. 324 pp. Ærøskøbing.
- Jespersen, P. Helveg, 1945: Ecological and Zoogeographical Studies on the Land- and Freshwater Molluscs of the South Funen Archipelago. Vid. Medd. Dansk Naturh. Foren. 108, pp. 170-232.
- Lange, J. N., 1830: Topographie over Øen Langeland. Kbhvn.
- Lund, F. C., 1823: Beskrivelse over Øen Thorseng. 109 pp. Odense.
- Melchior, H. B., 1834: Den danske Stats og Norges Pattedyr. Kbhvn.
- Mohr, Erna, 1929: Die Landsäugetiere der schleswigholsteinischen Nordsee-Inseln. Schr. Naturwiss. Ver. Schl.-Holst. 19, pp. 59-72.
- Pontoppidan, E., 1763: Den danske Atlas. I. 723 pp.
- Ryberg, O., 1947: Studies on Bats and Bat Parasites. I. 330 pp. Stockh.
- Spärck, R., 1936: Om Egernets Udbredelse og Hyppighed i Danmark. Vid. Medd. 99, pp. 267-281.
- Steenstrup, Jap., 1880: Nogle i Aaret 1879 til Universitetsmuseet indkomne Bidrag til Landets forhistoriske Fauna. I. Overs. Vid. Selsk. Forh., pp. 132-36.
- Søkilde, N. Rasmussen, 1875-78: Holstenshus og Nakkebølle med tilliggende Sogne og Øer. I-IV, 496 pp. Odense.
- Tauber, 1878-92: Pattedyr. Zoologia Danica. I, 306 pp. Kbhvn.
- Tommerup, P., 1823: Topographie over Drejæ Sogn. 61 pp. Odense.
- Trap, J. P., 1923: Kongeriget Danmark. 4. Udg. IV. 884 pp. Kbhvn.
- Troiel, 1811: Beretning om Lyøboernes Plage af Rotter og Muus. . . Kgl. Danske Landhuusholdnings-Selskabs Skrifter. Nye Saml. 2, pp. 1-24.
- Ursin, E., 1947: Klokkefrøens Udbredelse paa de sydfynske Øer. Flora og Fauna, 53, pp. 73-83.
- Wedel, L. M., 1806: Indenlandske Rejse . . . i Aarene 1799-1804. I-II. Odense.
- Weismann, C., 1931: Vildtets og Jagtens Historie i Danmark. 564 pp. Kbhvn.
- Winge, H., 1899: Om nogle Pattedyr i Danmark. Vid. Medd. 51.
- 1904: Om jordfundne Pattedyr fra Danmark. Vid. Medd. 56, p. 193.
- 1908: Danmarks Pattedyr. Danmarks Fauna. Kbhvn.
- 1919: Bopladsfund fra Broncealderen. Aarb. f. Nord. Oldk. og Hist. 3. Række. 9, pp. 93-101.
- Winther, J., 1926-28: En Boplads fra Danmarks yngre Stenalder. 59+55 pp. Rudkøbing.
- Winther, J., 1929: Langeland . . . 56 pp. Rudkøbing.
- 1935: Troldebjerg . . . 68 pp. Rudk.
- 1943: Blandebjerg . . . 48 pp. Rudk.
- Wulff, 1881: Danmarks Pattedyr. Kbhvn.
- Zimmermann, K., 1935: Zur Fauna von Sylt. Schr. Naturw. Ver. f. Schl.-Holst. 21.

Sommerfuglenotater fra Frijsenborg-Njæregnen.

Af R. Kirk-Thomsen, Njær Præstegaard, pr. Hammel.

Saa vidt jeg ved, har Frijsenborgskovene og Egnen heromkring ikke i særlig Grad været Genstand for Samleres Opmærksomhed og Arbejde. Grunden hertil er vel for en stor Del den, at Hammelegnen ikke har haft nogen Samler, som i Kraft af hurtig og let Adgang til „Lokaliteten“ har foretaget stadig Indsamling af Dyr her.

Skovene er ellers nok værd at besøge — ogsaa sommerfuglemæssigt set. Undertegnede, der er Begynder, har i denne Sommer faaet flere gode Ting, af hvilke jeg vil nævne flg.:

Crypsedra gemmea: 4 Stk., hvoraf de første (fra 18. Aug.) er nydelige, mens de senere (fra 15. Sept.) er noget affløjne. Alle fra Haurum Skov; og de kom alle til Lys.

Amathes lucida (tidl. *Orthosia nitida*) var om Aftenen den 18. Aug. afgjort Typedyr paa Sukkerlokningen i Haurum Skov.

Cosmia gilvago: 1 Stk. fra Njær Præstegaards Have den 12. September.

Mormonia sponsa ligeledes fra 18. Aug. — Haurum Skov — paa Sukkerlokning. 1 Stk.

Af *Nothocasis sertata* har jeg taget 3 Stk. ved Njær Præstegaard — 1 Stk. d. 11. Sept. og 2 d. 12. Der findes klods op ad Præstegaarden en lille Lund væsentlig bestaaende af Ahorn (Løn) (*Acer pseudoplatanus*). Til Lys.

Mit morsomste Fund er dog 1 Stk. *Cidaria sagittata*, som kom til Lyset i Præstegaardens Badeværelse ved 22-Tiden den 3. August. Dyret er rigtig pænt, endskønt dets Flyvetid (jfr. M. Schröder) er Juni-Juli. Jeg var mildest talt ophidset; det maa en saa ung Samler som jeg have Lov til.

To Dage senere rejste jeg paa Sommerferie, og først efter den 15. August kom jeg rigtig paa Jagt efter Dyrets Foderplante *Thalictrum* (Frøstjerne), af hvilken Slægt Arterne *flavum* (Gul Frøstjerne) og *simplex* (Rank Frøstjerne) er noteret her fra Egnen (Rostrup)*). Jeg har dog ikke fundet den.

Cidaria sagittata er først meldt som dansk i 1903 (1 Ekspl. fra Ærø). Endnu i 1938 kendtes kun 3 Findesteder, idet den i Mellemtiden blev fundet i Midtsjælland og ved Maribo (Larver i Antal). Senere synes den at have bredt sig, saa den nu kendes fra Møn (Ulshale) og fra en Del Steder paa Sjælland (Køgeegnen, Haslev, Ousted, Højelse, Borup, Valore, N. Dalby, Humleore, Knudskov, Vordingborg, Lysholm), Lolland (Kosteskov ved Saksøbing, Skoven ved Engestofte) og Falster (Hannenov, Horbelev, Virket Lyng, Horreby Lyng og Mellemskoven). Om Arten har fast Fodfæste i Jylland vil Fremtiden — forhaabentlig allerede næste Sommer — aabenbare.

*) Noteret fra topografisk-botanisk Distrikt 21, hvortil Frijsenborg hører. Njær hører til Distrikt 14, men ligger kun ca. 4 km fra Frijsenborg.

Bidrag til Sydlollands ornithologiske Fauna.

Av Dr. phil. Herman L. Løvenskiold.

Under et besøk paa Lungholm fra 30. 6 til 7. 7. 1947 har jeg nedtegnet det jeg har sett av fugleliv paa egnen her, og da det kanskje kan ha interesse for danske lesere, skal jeg nedenfor gi en kort oversikt over, hvad jeg har iagttatt.

Paa en saa kort tid kan det naturligvis ikke bli tale om nogen utførlig oversikt over egnens ornithologiske fauna, men da fuglelivet er særdeles rikt, og da det for en normand er mange ting, som er helt nye, mener jeg, det er paa sin plass at fremkomme med et lite utsnitt, som viser, hvad en fagmand kan oppnaa at faa se ved enkelte streifturer i løbet av en 8 dages tid. — I oversikten er det kun tatt med, hvad jeg selv har iagttatt. Endel fugler som er almindelige og godt kjendte paa egnen vil bli særskildt nevnt i et appendiks.

Hvad ordningen av stoffet angaar, har jeg fulgt Bernt Løpenthin's „Fortegnelse over Danmarks Fugle“ (Kbhv. 1946).

8. Toppet Lappedykket, *Podiceps c. cristatus* (L.).
Et individ iagttatt i Maribo Sø 4. 7. og et i Lungholms Inddæmning paa innsiden av diget v. Stenesholm. 5. 7.
22. Fiskehejre, *Ardea c. cinerea* L.
Hejrer blev hele tiden paatruffet, dels enkeltvis, dels i flokker paa op til 10 stykker, paa forskjellige steder, bl. a. ved slusen mellem Bjernæs og Magleholm, Vesterdybet, Billitse, Stenesholm og ved Maribo Sø.
29. Stork, *Ciconia c. ciconia* (L.).
Den 6. 7. fløi det 7 storker over Lungholm.
36. Graagaas, *Anser a. anser* (L.).
Sett et par ved Vesterdybet 2. 7., senere flere ganger i Inddæmningen innenfor Stenesholm (mindst 2 par) og en flokk paa ca. 12 stykker i Maribo Sø.
44. Gravand, *Tadorna tadorna* (L.).
Gravanden blev sett ved Vesterdybet, ved pyttene mellem store og lille Brundrag, ved Drummeholm og paa den indre side av diget ved Stenesholm. Paa det sistnevnte sted var det i det indre lave dige, en gammel revegrav som bar umiskjendelige tegn paa at være bebodd av fuglen. Her sat det 5. 7. 3 hanner ved inngangen til graven.
45. Graaand, *Anas p. platyrhynchos* L.
Hyppig forekommende, delvis i store kull, overalt i Ind-

- dæmningen, desuten flere andre steder i mergelgraver og diger. Den ruger bl. a. i de gamle slottsgraver paa Lung-
holm. Paa dette sted er den halvtam.
47. Atlingand, *Anas querquedula* L.
Et eksemplar iagttatt paa engene nord for Stenesholm
(Lungholms Inddæmning) 5. 7.
48. Krikand, *Anas c. crecca* L.
Blev sett enkeltvis her og dér i Inddæmningen.
49. Spidsand, *Anas a. acuta* L.
Denne and blev sett enkeltvis flere steder, bl. a. ved
Vesterdybet, mellem begge Brundrag og ved Billitse
Sluse.
52. Skeand, *Spatula clypeata* (L.).
Forholdsvis tallrik, dels enkeltvis og dels i store kull
paa flere steder i Inddæmningen. Flere store kull blev
sett ved slusen mellem Bjernæs og Magleholm. Enkelt-
vis blev den sett ved Billitse.
57. Bjergand, *Aythya m. marila* (L.).
En fugl med 8 Unger ved Billitse Sluse.
59. Havlit, *Clangula hyemalis* (L.).
Resterne av en havlit blev fundet ved Vesterdybet 3. 7.
Den hadde ligget der i lengere tid.
87. Rørhøg, *Circus a. aeruginosus* (L.).
Denne rovfugl blev sett ved Vesterdybet 2. 7. og 3. 7.,
senere blev den iagttatt ved Stenesholm, paa innsiden
av det store dige. Det er her en meget tett og stor be-
stand av Tagrør. Her gik fuglen ned i rørene og viste
sig ikke senere. Det er derfor en mulighet for at den
kan ruge her.
95. Taarnfalk, *Falco t. tinnunculus* L.
Den 5. 7. saa jeg en taarnfalkhunn som sat paa en gjerde-
stolpe og fortærte en mus. Det var i skogkanten innen-
for Stenesholm.
100. Agerhøne, *Perdix p. perdix* (L.).
Den 5. 7. blev en agerhøne paatruffet paa et for arten
mærkelig sted, det var nemlig paa utsiden av det store
dige like ved Stenesholm.
- ! Ædelfasan, *Phasianus colchicus* L.
Fasaner finnes overalt hvor det er skog, selv ute i Ind-
dæmningen.
109. Grønbenet Rørhøne, *Gallinula c. chloropus* (L.).
I en gammel mergelgrav paa Høibygaard fandt jeg 4. 7.
en rørhøne med 2 unger. Det var flere baade voksne
fugler og unger der, men disse lot sig ikke se, man
kunde bare høre dem.

111. Blishøne, *Fulica a. atra* L.
Almindelig overalt hvor det er større vannflater med siv eller rør i Inddæmningen.
119. Strandskade, *Haematopus o. ostralegus* L.
Ved pyttene mellem begge Brundrag var det flere par strandskader. Desuten var det mange ved Drummeholm. Paa det sistnevnte sted holdt de til ute i det grunne vannet.
121. Vibe, *Vanellus vanellus* (L.).
Almindelig overalt hvor der er aapent land med kort gress. I Inddæmningen er det særlig mange av dem.
- 124a. Stor Præstekrave, *Charadrius h. hiaticula* L.
Temmelig almindelig paa flere steder i Inddæmningen. Særlig tallrik er den innenfor Stenesholm og mellem store og lille Brundrag.
129. Stor Regnspove, *Numenius a. arquata* (L.).
Hørte en storspove 2. 7. lengst vestpaa i Inddæmningen.
131. Stor Kobbersneppe, *Limosa l. limosa* (L.).
Den store kobbersneppen er sett 2 ganger, en gang ved pyttene mellem begge Brundrag 2. 7. og annen gang ved Drummeholm 3. 7.
133. Sortklire, *Tringa erythropus* (Pall.).
Den 2. 7. saa jeg 4 sortklirer i pyttene mellem begge Brundrag.
134. Rødben, *Tringa totanus* (L.).
Rødbenen er uten tvil, nest efter viben, den mest almindelige vader paa egnen. Den forekommer nesten overalt hvor der er gunstige lokaliteter for den. Særlig tallrik er den i Inddæmningen.
136. Hvidklire, *Tringa nebularia* (Gunn.).
Den 3. 7. saa jeg 2 hvidklirer mellem begge Brundrag og senere 2 ved Drummeholm, det har muligens været de samme fugler som jeg saa paa det første sted.
138. Tinksmed, *Tringa glareola* (L.).
Paa engene innenfor Stenesholm saa jeg 5. 7. 2 av disse vadere.
139. Mudderklire, *Actitis hypoleucos* (L.).
Saa en mudderklire paa utsiden av det store dige ved Stenesholm 5. 7.
140. Stenvender, *Arenaria i. interpretis* (L.).
Ved Drummeholm (innenfor Hyllekrog) saa jeg en stenvender 3. 7.
142. Tredækker, *Capella media* (Lath.).
Ved slusen mellem Bjernæs og Magleholm saa jeg en tredækker 3. 7.

143. Dobbeltbekkasin, *Capella g. gallinago* (L.).
Saa og hørte en dobbeltbekkasin paa samme gang som tredekkeren.
- 151a. Sydlig Ryle, *Calidris alpina schinzii* (Br.).
Finnes paa enkelte steder i Inddæmningen, særlig ved pyttene mellem begge Brundrag og paa engene innenfor Stenesholm.
157. Klyde, *Recurvirostra a. avosetta* L.
Den 2. 7. var det mindst 11 klyder ved pyttene mellem begge Brundrag. Enkelte av dem fløi stadig skrikende mot oss, saa de hadde sansynligvis unger. Dagen efter var det paa samme sted mindst 20 stykker. Senere traff vi dem ved Drummeholm og der var det ogsaa mindst 20 av dem. Paa en liten lav holme var det 3 reder, 2 med 4 egg og 1 med 3 egg. Vi fandt ogsaa en død unge, som antagelig har været ca. 8 dage gammel.
165. Stormmaage, *Larus c. canus* L.
Almindelig i Inddæmningen og ved Drummeholm. Desuten paa flere steder inne i landet.
- 166a. Sølvmaage, *Larus a. argentatus* Pont.
Den 3. 7. saa jeg nogen sølvmaager ved Drummeholm. Den ruger paa Hyllekrog.
172. Hættemaage, *Larus r. ridibundus* L.
Meget almindelig overalt. Enkelte sees ogsaa i mergelgravene og i andre mindre vanddammer. I Inddæmningen er det mindst 2 kolonier, 1 ved Billitse og en annen ved Stenesholm. Begge teller mellem 30 og 50 par voksne fugler.
176. Sortterne, *Chlidonias n. niger* (L.).
Den 2. 7. saa jeg en sortterne ved Vesterdybet.
179. Fjordterne, *Sterna h. hirundo* L.
Sees stadig fiskende overalt hvor det er større og mindre vannflater i Inddæmningen. Ved Drummeholm var det flere reder med egg og nogen nyutklekkede unger 3. 7. Dagen etter fandt jeg 6 reder, alle med 3 egg paa nogen lave banker i Maribo Sø. I et av rederne var alle tre egg paafaldende forskjellige.
182. Dværgterne, *Sterna a. albifrons* Pall.
Den 3. 7. saa jeg et par dværgterner ved Vesterdybet, senere et par mellem begge Brundrag. Da vi kom til Drummeholm var det mange av dem dér, og vi fandt ogsaa en liten koloni av dem med 13 reder. Av disse inneholdt 2 bare et egg, 9 hadde 2 egg og 2 inneholdt 3 egg. Neste dag saa jeg et par av dem over Maribo Sø.
193. Ringdue, *Columba p. palumbus* L.

- Forekommer almindelig overalt hvor det er skog, ogsaa ute i Inddæmningen.
197. Gøg, *Cuculus c. canorus* L.
Temmelig tallrik overalt. Den 5. 7. saa jeg 4 paa en gang og hørte desuten 3 andre samtidig ved Stenesholm i skogkanten innenfor diget.
206. Natugle, *Strix a. aluco* L.
Den 4. 7. hørte jeg et kull natugleunger i parken paa Lungholm.
212. Mursejler, *Apus a. apus* (L.).
Sees overalt. Paa Lungholm ruger det mange par paa hovedbygningen.
- 219a. Almindelig Flagspætte, *Dryobates major pinetorum* Br.
Almindelig i skogen ved Lungholm.
225. Sanglærke, *Alauda a. arvensis* L.
Tallrik overalt i aapen mark, særlig tallrik i Inddæmningen.
229. Landsvale, *Hirundo r. rustica* L.
Forekommer tallrik og er mere almindelig enn bysvalen. Ruger bl. a. i stalden paa Lungholm.
230. Bysvale, *Delichon u. urbica* (L.).
Er ikke saa hyppig forekommende som den foregaaende. Ruger paa Højbygaard.
232. Pirol, *Oriolus o. oriolus* (L.).
En pirol hørtes i Lungholms park 3. 7.
- 234a. Graakrage, *Corvus corone cornix* L.
Forekommer, men i lite antall baade paa markene ved Lungholm og Højbygaard, dels ogsaa i Inddæmningen.
- 234b. Sortkrage, *Corvus c. corone* L.
Forekommer omtrent i samme antall som den graa krage, men jeg har intet sted bemerket den i særlig stort antall. Overgangsformer mellem den sorte og den graa krage har jeg ikke bemerket.
235. Raage, *Corvus f. frugilegus* L.
Uten tvil den mest almindelige kraake her. Den er tallrik forekommende overalt ogsaa delvis i Inddæmningen.
- 236a. Allike, *Coloeus m. monedula* (L.).
Forekommer paa markene og er sine steder tallrik. Paa Højbygaard er det særlig mange av dem. Paa Lungholm sees de ikke saa ofte, men det var mange av dem tidligere paa sommeren.
237. Husskade, *Pica p. pica* (L.).
Skaden har jeg sett bare et par ganger. Den later til at forekomme i ganske lite antall her.
240. Musvit, *Parus m. major* L.

- Musvitten har jeg sett bare i skogen. Den oppholder sig antagelig i denne tid ikke ved husene. Ungene er lengst flyvedygtige og følger foreldrene paa streiftog.
- 245a. Halemeise, *Aegithalos caudatus europaeus* (Herm.). Den 2. 7. saa jeg en flokk halemeiser i skogen ved Lungholm. Det var en liten familie paa mindst 10 stykker, sansynligvis flere.
- 247b. Lysbuget Spætmeise, *Sitta europaea sztolcmani* Domaniowski. Høres stadig i Lungholms park.
- 255a. Almindelig Sangdrossel, *Turdus e. ericetorum* Turton. Flere hanner synger morgen og aften i Lungholms park og i den tilgrensende skog.
260. Solsort, *Turdus m. merula* L. Solsorten er meget almindelig. Den forekommer baade i Lungholms park og i skogen. Desuten er den temmelig almindelig i skogplantningene ute i Inddæmningen.
269. Rødhals, *Erithacus r. rubecula* (L.). Rødkælken har jeg hørt synge et par ganger under oppholdet paa Lungholm. Den synger paa denne aarstid nesten bare umiddelbart efter soloppgang.
271. Havesanger, *Sylvia b. borin* (Bodd.). Temmelig almindelig. Forekommer bl. a. i Lungholms have og park og desuten i ganske stort antall i skogen innenfor Stenesholm sammen med flere andre ekte sangere.
272. Munk, *Sylvia a. atricapilla* (L.). Munken synger dagelig i Lungholms park, men jeg har ikke hørt den andre steder.
273. Tornsanger, *Sylvia c. communis* Lath. Denne sanger er temmelig almindelig forekommende. Den holder gjerne til i hekker og skogkanter. I Inddæmningen er den særlig tallrik i skogen innenfor Stenesholm.
274. Gærdesanger, *Sylvia c. curruca* (L.). Gærdesangeren har jeg bare hørt i skogen innenfor Stenesholm, men der later den til at være tallrik. Paa et lite omraade hørte jeg 4 syngende hanner.
275. Gulbug, *Hippolais i. icterina* (Viell.) Det eneste Sted jeg har hørt gulbugen er i Lungholms park.
- 277a. Løvsanger, *Phylloscopus t. trochilus* (L.). Løvsangeren forekommer overalt hvor det er skog men ingen steder særlig tallrik.
278. Skovsanger, *Phylloscopus sibilatrix* (Bechst). Skovsangeren har jeg bare hørt i skogen ved Lungholm.
284. Rørsanger, *Acrocephalus s. scirpaceus* (Herm.). Paatruffet paa 2 steder i Inddæmningen. Det ene sted ved slusen

- mellem Bjernæs og Magleholm, hvor det var temmelig mange syngende hanner. Det andet sted var ved Billitse Sluse, hvor det var mindst 2 syngende hanner.
286. Sivsanger, *Acrocephalus schoenobaenus* (L.). En syngende han blev paatruffet 2. 7. og følgende dager ved slusen mellem Bjernæs og Magleholm. Den sang i en tornebusk og lot sig betrakte paa ganske nært hold. Den annen blev set 4. 7. ved Søholt ved Maribo Sø.
290. Graa Fluesnapper, *Muscicapa s. striata* (Pall.). I Lungholms have har jeg til stadighet sett en graa fluesnapper, men jeg har ikke sett den noget annet sted.
294. Jernspurv, *Prunella m. modularis* (L.). I skogen omkring Lungholm er den særdeles tallrik, jeg har aldrig truffet saa mange jernspurver innenfor et mindre omraade som her. Den er ogsaa jagttatt en rekke andre steder i nærheten.
295. Engpiber, *Anthus pratensis* (L.). Paatruffet i Inddæmningen, særlig mellem begge Brundrag og innenfor Stenesholm, desuten paa Drummeholm.
298. Skovpiber, *Anthus t. trivialis* (L.). Skovpiberen er særdeles tallrik. Om den kan det siges det samme som for jernspurvens vedkommende. Den er meget hyppig forekommende paa Lungholm, men ogsaa i skogene ute i Inddæmningen er det usedvanlig mange av dem.
- 299a. Hvid Vipstjert, *Motacilla a. alba* (L.). Den almindelige hvide vipstjert forekommer i lite antall her, bl. a. er det et par paa Lungholm.
- 301a. Gul Vipstjert, *Motacilla f. flava* L. Denne fugl har jeg sett 3 ganger i Inddæmningen. 1 gang mellem begge Brundrag, 1 gang ved Drummeholm og 1 gang ved Stenesholm.
306. Rødrygget Tornskade, *Lanius c. collurio* L. Denne tornskade er temmelig almindelig. Den er paatruffet i de haver som ligger ved bondegaardene mellem Lungholm og Inddæmningen. Desuten ute i selve dette omraade, bl. a. ved Billitse og ved den lille slusen i nærheten av Stenesholm. Hvert av stedene mindst 2 par.
307. Stær, *Sturnus v. vulgaris* L. Stæren forekommer i store flokker overalt. Ungene er fløiet ut og flere familier har allerede sluttet sig sammen.
309. Graaspurv, *Passer d. domesticus* (L.) Tallrik forekommende ved de fleste gaarder i egnen.
310. Skovspurv, *Passer m. montanus* (L.). Skovspurven har jeg bare sett paa Højbygaard.

318. Tornirisk, *Carduelis c. cannabina* (L.). Denne finke har jeg bare sett langs veien som fører fra den lille slusen i nærheten av Stenesholm.
326. Bogfinke, *Fringilla coelebs* L. Hyppig forekommende overalt hvor det er skog eller trær.
329. Gulspurv, *Emberiza c. citrinella* L. Ikke særlig hyppig. Synger til stadighet i Lungholms have og paa enkelte andre steder i nærheten, f. eks. i Inddæmningen.
331. Rørspurv, *Emberiza s. schoeniclus* (L.). Paa engene innenfor Stenesholm, i et omraade som vesentlig er dekket av siv, er det en større koloni av rørspurv. Her saa jeg 5. 7. ca. 12 hanner.

Fugle som er almindelige eller som forekommer paa trekk i egnen omkring Lungholm, men som ikke er tatt med i ovenstaaende fortegnelse. Meddelt av baron Poul Bertouch-Lehn.

30. Sort Stork, *Ciconia nigra* (L.).
Sett en gang paa Lungholm. Den fisket i voldgraven.
33. Sangsvane, *Cygnus c. cygnus* (L.). Sett flere ganger paa trekk. Fundet en død svane paa Hyllekrog.
- 39a. Sædgaas, *Anser f. fabalis* (Lath.).
Almindelig høst og vaar paa trekk.
40. Knortegaas, *Branta bernicla* (L.). Ses særlig om vaaren paa fjorden omkr. Rødsand. Kaldes her paa egnen Rulte.
50. Pibeand, *Anas penelope* (L.). Ses om høsten under andejakten.
66. Stor Skallesluger, *Mergus m. merganser* (L.).
Seet om høsten i Inddæmningen.
70. Rød Glente, *Milvus m. milvus* (L.).
Seet paa trekket om høsten over Lungholm skog.
- 72a. Duehøg, *Accipiter g. gentilis* (L.).
Almindelig paa trekket om høsten.
- 73a. Spurvehøg, *Accipiter n. nisus* (L.).
Almindelig paa trekket om høsten, særlig i Inddæmningen. Vistnokk ogsaa rugefugl.
- 75a. Almindelig Musvaage, *Buteo b. buteo* (L.).
Meget tallrik paa trekket om høsten.
76. Laaddenbenet Musvaage, *Buteo l. lagopus* (Pont.).
Almindelig paa trekket, men ikke saa tallrik som den almindelige musvaage.
80. Havørn, *Haliaeetus albicilla* (L.).
Regelmessig paa trekket om høsten.
84. Blaa Kærhøg, *Circus c. cyaneus* (L.) Seet en eller to ganger i Inddæmningen om høsten.
90. Vandrefalk, *Falco p. peregrinus* (Tunst.)
Seet paa trekket om høsten.

123. Hjejle, *Pluvialis a. apricaria* (L.).
Almindelig paa trekket om høsten. Antagelig ogsaa Nordlig Hjejle, *P. a. altifrons* (Br.).
145. Skovsneppe, *Scolopax rusticola* L.
Alm. paa trekk vaar og høst. Enkelte steder rugefugl.
155. Brushane, *Philomachus pugnax* (L.).
Ruger i stort antall i Inddæmningen.
192. Huldue, *Columba o. oenas* L.
Opptrer under trekket i store flokker.
239. Skovskade, *Garrulus g. glandarius* (L.).
Tilstede i lite antall hele aaret, men sees i størst antall om høsten.
- 241a. Blaamejse, *Parus c. caeruleus* L. Standfugl.
- 248a. Træløber, *Certhia familiaris macrodactyla* Br.
Standfugl.
251. Gærdesmutte, *Troglodytes t. troglodytes* (L.).
Standfugl. Ruger.
253. Sjagger, *Turdus pilaris* L.
Opptrer i stort antall paa høsttrekket.
256. Vindrossel, *Turdus m. musicus* L.
Opptrer i stort antall paa høsttrekket.
266. Nattergal, *Luscinia luscinia* (L.).
2 à 3 par ruger i parken paa Lungholm.
288. Fuglekonge, *Regulus r. regulus* (L.).
Paatreffes enkeltvis her og dér.
291. Broget Fluesnapper, *Ficedula h. hypoleuca* (Pall.).
Rugefugl.

Som det vil sees av det foregaaende, er det særlig i Lungholms Inddæmning særdeles rikt fugleliv. Om vaaren og paa sommertid ruger det en mengde forskjellige fugler her og om høsten er det et ualmindelig rikt trekk. Paa denne tid av aaret kommer de jo i større skarer og blir da lettere bemerket enn om vaaren. Med sitt avvekslende terreng byder Inddæmningen paa livsmuligheter for en mengde forskjellige arter. Her veksler meget store engflater med skog og mose. Her er det kanaler og diger bevokset med siv og rør. Flere steder er det aapne grunne pytter uten bevoksning av høie planter ute i engmarkene, mens det paa andre steder er større vannflater med siv og rør.

Til dette kommer at det sjelden færdes mennesker her ute. Fuglene har derfor ro og fred og de blir ikke forstyrret eller jaget. Dette har bevirket, at de har innfundet sig særlig tallrikt og at det er en usedvanlig artsrigdom i Inddæmningen.

Det vilde være at ønske at fuglene her ute for all fremtid maatte finde et fristed, til glede baade for dem selv og for alle naturelskere, ikke mindst ornithologer.

Supplerende Bemærkninger om Fuglene paa Syd- og Østlolland.

Af Lindhard Hansen.

Da det formentlig kan have nogen Interesse at sammenligne foranstaaende Artikel med en Amatørs lagttagelser gennem en længere Aarrække, skal jeg her kort meddele, hvorledes de samme Fuglearters Forekomst er efter mine lagttagelser. Hvor intet andet er nævnt, dækker Bemærkningerne Forekomsten i det Omraade, som ved Dansk Zootopografisk Undersøgelse benævnes 36.

- 8.*) Yngler i betydeligt Antal i Maribosøerne (Maribo Nørre- og Sønder sø, Hejrede Sø og Røgbølle Sø), men ikke mig bekendt andre Steder i Omraadet (Toppet Lappedykker).
22. Betydelige Hejre-Kolonier i Thoreby Storskov, Aalholm Hestehave og Knuthenborg Park. Træffes næsten hele Aaret baade ved de lavvandede Kyster og ved alle ferske Vande.
29. Efter at der for sidste Gang udrugedes Unger i Reden paa Krenkerup 1941, yngler Storcken ikke mere paa Lolland; men hvert Aar i Forsommeren ses enkelte Fugle eller Smaaflokke strejfende.
30. Har jeg aldrig set her (Sort Stork).
33. Overvintrer ved Kysterne hvert Aar (Sangsvane).
36. Ved Maribosøerne yngler et meget betydeligt Antal, alene ca. 100 Par paa Godset Søholts Omraade. Rimeligvis yngler ogsaa flere Par i Inddæmningerne paa Syd lolland.
- 39a. Ses jævnlig trække over, men slaar sig kun ned paa særlige Steder, mest ved Graagaasens Ynglesteder (Sædgaas).
40. Særlig om Foraaret ses den i store Flokke ved de lavvandede Kyster og bliver her til ind i Maj (Knortegaas).
44. Meget alm. Ynglefugl ved alle Kyster og enkelte Par langt inde i Landet; men der ses dog om Foraaret langt flere end de, der faar Yngel (Gravand).
45. Meget alm. ynglende (Graaand).
47. Udbredt, men faatallig Ynglefugl (Atlingand).
48. Nogle faa Par yngler sandsynligvis, men det er ikke lykkedes mig at finde Yngel inden for Omraade 36, hvorimod jeg fandt en ♀ med 9 Ællinger paa Fejø 29. Maj 1948. Der oversommer dog utvivlsomt en Del uden at yngle (Krikand).

*) Tallene svarer til de Nr., der er anvendt i Bernt Løppenthin: Fortegnelse over Danmarks Fugle, 1946.

Da mange Læsere ikke har denne Fortegnelse, har jeg — efter Opsætningen — tilføjet det danske Navn i Parentes. Hvor der ikke var Plads, er Nr. og Navn anført i Slutningen af Artiklen. Red.

49. Ret faatallig Ynglefugl paa visse Strandenge; har sin bedste Yngleplads paa de vidtstrakte Enge bag Østersødiget (Spidsand).
50. Talrig i Træktiderne; nogle overvintrer. Muligvis yngler enkelte Par; i hvert Fald ses den jævnlig om Sommeren, og der skydes ofte nogle de første Dage i August, skønt Trækket kommer senere (Pibeand).
52. Næst Graaanden den almindeligste Svømmeand, men er dog faatallig bortset fra de inddæmmede Arealer paa Sydlolland, hvor den især holder til i Fyldgravene og lignende Steder (Skeand).
57. Jeg har aldrig set Bjerganden under Forhold, der tydede paa, at den yngler her; men jeg har heller ikke tænkt paa den Mulighed. Den er ret alm. ved Kysterne i Træktiden, og nu i Foraaret 1948 saa jeg ved Kysten et Par km Nord for Billitze en Flok paa 6 d. 2. Maj og formentlig den samme Flok ud for Billitze d. 31. Maj.
59. Talrig Vintergæst ved Kysterne, men kun paa dybere Vand. I den strenge Vinter 1946-47 omkom overordentlig mange, og døde fandtes i stort Tal langs Kysterne og endog nogle inde i Landet (Havlit).
66. Nogle faa Par yngler ved Guldborgsund. I ♀ set paa Hyllekrog 5. Juni 1948. Mange kommer som Vintergæster ved Kysterne. I Foraarstiden ses store Flokke i Maribosøerne (Stor Skallesluger).
70. Ses faatallig paa Træk. Et Par forsøgte 1948 at yngle.
- 72a. Et Par yngler paa Fuglsangs Omraade og har her Fred i Yngletiden. Enkelte ses strejfende (Duehøg).
- 73a. Meget almindelig paa Træk og overvintrende, men nu meget faatallig ynglende (Spurvehøg).
75. Et meget stort Træk gaar hen over Egnen baade Høst og Vaar. Nogle ses om Vinteren. Yngler i en Del Skove, men har ofte ikke Fred i Yngletiden, hvor der opdrættes Fasaner (Musvaage).
76. En Del ses paa Træk; nogle bliver her, men af disse forsvinder de fleste midt paa Vinteren (Loddenbenet M.).
80. Nogle tilbringer Vinteren her hvert Aar (Havørn).
84. Hvert Efteraar gør en Del Ophold her i længere Tid; enkelte overvintrer (Blaa Kærhøg).
87. Nogle Par yngler ved Maribosøerne og i de inddæmmede Arealer ved Sydkysten samt muligvis enkelte Par paa andre egnede Lokalteter (Rørhøg).
90. Nogle faa gør Ophold i Træktiderne (Vandrefalk).
95. Er nu kun meget faatallig Ynglefugl. Nær Lungholm har jeg dog endnu i 1948 truffet 2 Par i Yngletiden. I Træktiden er den ret almindelig (Taarnfalk).

100. Yngler mange Steder, men er ikke talrig, og en stor Bestand lader sig ikke oparbejde saadan som af Fasanen. Min Opfattelse er, at den netop paa Østersødiget har sin bedste Yngleplads; i Foraarstiden kan man ikke færdes paa et længere Stykke af Diget uden at støde parrede Agerhøns.
- ! Fasanen har overordentlig gode Betingelser, idet der findes et stort Antal „velplejede“ Fasanrevierer.
109. Almindelig Ynglefugl (Grønbenet Rørhøne).
111. Har mange gode Ynglesteder, men forfølges paa disse en Del af Jægerne, hvilket foruden at være ulovligt ogsaa er hensigtsløst, saa meget mere som Bestanden, hver Gang der indtræffer en Isvinter, reguleres stærkt ned. Ved de lavvandede Kyster ses Efteraar og Vinter tæt samlede tusindtallige Flokke, og disse er mærkeligt nok kun i ringe Grad Genstand for Jagt af de talrige Strandjægere (Blishøne).
119. Ses i Yngletiden mange Steder ved Kysterne, flest ved de sandede; men det er mit Indtryk at paafaldende faa faar Yngel (Strandskade).
121. Talrig ynglende (Vibe).
123. Ses i Flokke sammen med Stære og Viber, men synes at have nogle faa særligt foretrukne Steder at opholde sig paa især ved Sydkysten og omkring Søholt (Hjejle).
- 124a. Almindelig ved Kysterne, faatallig ved ferske Vande.
129. Gør i Træktiderne almindeligt Ophold paa Strandengene Ses paa Høsttræk fra midt i Juni (Stor Regnspove).
131. I Brundragene har Stor Kobbersneppe sin bedste Yngleplads paa Øerne; men uden for dette Areal ses den ikke meget.
133. Har jeg kun bemærket faa Gange i Træktiden (Sortklire).
134. Meget almindelig ynglende ved Kysterne (Rødben).
136. Almindelig ved Kysterne i Træktiden (Hvidklire).
138. Ses jævnlig, men faatallig i Træktiden. Sjælden oversomrende (Tinksmed).
139. Almindelig paa Træk. Indfinder sig meget tidlig paa Høsttrækket (Mudderklire).
140. Er angivet som ynglende paa Hyllekrog, men jeg har aldrig haft Held til at træffe den inden for Omraade 36.
142. Har jeg aldrig bemærket, men det er meget muligt, at jeg har overset den (Tredækker).
143. Yngler mange Steder (Dobbeltbekkasin).
145. Almindelig i Skovene Høst og Vaar; undertiden overvintrende; meget faatallig og ustadig som Ynglefugl.
- 151a. Træffes ynglende paa de fleste Strandenge; men kun et eller faa Par hvert Sted (Sydlig Ryle).

155. Et ret betydeligt Antal yngler i de inddæmmede Arealer paa Sydlolland, men næppe andre Steder i Omraade 36.
157. Kolonier tre Steder ved Taars Vig, men de er som Regel ikke alle benyttede samtidig. En stor Koloni paa Hyllekrog og i hvert Fald visse Aar ynglende i Inddæmningen (Klyde).
165. Yngler mange Steder ved Kysten og paa Smaaøer. En særlig stor Koloni paa Hyllekrog (Stormmaage).
- 166a. Ses hele Aaret almindelig ved Kysterne, men yngler dog ikke i større Tal andre Steder end paa Hyllekrog, hvor en Koloni tæller flere Hundrede Par. Er tiltaget stærkt i de senere Aar (Alm. Sølvmaage).
172. Yngler mange Steder. Flere af de større Kolonier er blevet ødelagt af for stærk Ægindsamling under og efter Krigen. Mærkeligt nok synes Jagtejerne ikke at forstaa, at man derved ogsaa forjager mange andre Svømmefugle.
176. Ses faatallig i Sommertiden; yngler ikke her, men paa Vestlolland (Sortterne).
179. Ynglekolonier i Maribo Sønder sø og flere Steder ved Kysterne (Fjordterne).
182. Yngler adskillige Steder ved Kysterne, de fleste Steder kun faa Par sammen; men paa Hyllekrog er dog to Kolonier à en halv Snes Par (Dværgerterne).
192. Et stort Træk gaar her hen over, men Flokkene gør kun kortvarige Ophold. Muligvis faatallig ynglende (Huldue).
193. I alle Skove selv de mindste yngler den almindelig. Overvintrer ofte i stort Tal (Ringdue).
197. Almindelig Ynglefugl. Lægger oftest sine Æg hos Rørsanger, Tornsanger og Engpiber (Gøg).
206. Yngler alm. overalt ogsaa inde i Byerne (Natugle).
212. Smaa Ynglekolonier findes mange Steder i Byerne i Landsbykirker og paa større Gaarde (Mursejler).
- 219a. I de fleste Skove et eller nogle faa Par (Alm. Flagsp.).
225. Denne talrige Fugl har paa mange store Gaarde nu faaet daarlige Yngleforhold, fordi der ikke mere indgaar Græsningsarealer i den almindelige Omdrift, og kun dyrkes lidt Vintersæd. Overvintrer almindeligvis.
229. Talrig ynglende overalt, hvor der er Bygninger (Landsvale).
230. Paa de fleste større Gaarde findes Kolonier, som tildels er meget store; saaledes talte jeg i 1948 207 Reder paa Orebygaard (Bysvale).
232. Mange Skove rummer denne smukke Fugl, men dens Antal svinger stærkt fra Aar til Aar (Pirrol).
- 234a og b. Graakragen træffes Efteraar og Vinter i stort Antal overalt. Ynglebestanden, som har saa ublide Kaar,

- at det over store Dele af Omraadet ligefrem er sjældent, at et Kuld Unger kommer paa Vingerne, er i den sydlige Del stærkt opblandet med Sortkrager, og Bastarder ses ofte, mens den i den nordlige Del er en ren Graakragebestand.
235. Der findes flere Raagekolonier, især i den midterste og vestligste Del.
- 236a. Efter at den i 1946 indvandrede i Saxejøbing, yngler den nu i alle Byerne foruden i næsten alle Skove, hvor der findes hule Træer. Uden for Yngletiden træffes den flokvis overalt (Alm. Allike).
237. Er i de senere Aar gaaet stærkt tilbage i Antal, men enkelte Par findes i alle Sogne endnu (Husskade).
239. Almindelig Ynglefugl i næsten alle Skove. Ses hele Aaret.
240. Talrig Ynglefugl (Musvit).
- 241a. Almindelig ynglende i Skove og Haver (Blaamejse).
245. Yngler i mange Skove og Parker, men faatallig. Uden for Yngletiden træffes omstreffende Familier overalt, hvor der er Buske eller Træer (Halemejse).
- 247b. Træffes ynglende overalt, hvor der i Skovene findes Eg.
- 248a. I de fleste Skove nogle Par ynglende. Om Vinteren strejfende sammen med Mejser (Sydlig Træløber).
251. Alm. ynglende; bygger ofte Rede inde i Udhuse. Overordentlig mange frøs ihjel i de strenge Vintre først i Fyrreterne; men Bestanden kom forbavsende hurtigt paa Fode igen (Gærdesmutte).
253. Alm. i Træktiderne, flest om Vaaren. Nogle overvintrer.
- 255a. Talrig Ynglefugl i Skove og Haver (Alm. Sangdrossel).
256. Alm. Vaar og Høst (Vindrossel).
260. Talrig Ynglefugl i Skove og Haver (Solsort).
266. Alm. ynglende især i Mosekrat, Parker og hvor der i Skovene findes Buskads paa fugtig Bund (Nattergal).
269. Alm. i Skove og større Haver. Bygger undertiden Rede inde i Huse. En Del overvintrer (Rødhals).
271. Alm. i Parker og hvor der i Skovene findes Buskadser.
272. Alm. i Haver, Hegn og Skove (Munk).
273. Er som Ynglefugl især knyttet til Markhegn, men her er den alm. overalt og kan nøjes med ganske smaa Buske.
274. Denne Sanger kan finde sig til Rette selv i smaa Haver og er her og i Skovbryn alm. (Gærdesanger).
275. Udbredt, men ikke talrig Ynglefugl, hvor der findes store Buske som Hassel, Hylid og Syren (Gulbug).
- 277a. Især overordentlig talrig paa Foraarsræk, men mange bliver her og yngler (Alm. Løvsanger).
278. Enkelte eller faa Par i de fleste Skove. Synes at fore-

- trække de ellers saa fuglefattige mellemaldrende Bøgebevoksninger (Skovsanger).
284. Alm. i Rørskove. Visse Steder talrig (Rørsanger).
286. Synes at foretrække Lokalteter med Pilebuske voksende mellem Rør og er saadanne Steder alm. (Sivsanger).
288. Alm. Høst-Vinter-Vaar. Faatallig ynglende (Fuglekonge).
290. Alm. men noget stedegen Ynglefugl. Synes især at foretrække Huse omgivne af store Træer (Gr. Fluesnapper).
291. Visse Steder yngler nogle Par, men den er ikke alm. udbredt. Paa Vaartræk ses den overalt (Broget Fluesnapper).
294. I Granbevoksninger af Juletræsstørrelse søger man den sjældent forgæves. men den kan forøvrigt bygge sin Rede overalt, hvor der er Buske. Undertiden yngler adskillige Par meget tæt op ad hverandre. Enkelte overvintrer (Jernspurv).
295. Almindelig, især paa Strandenge og Diger. Om Efteraaret træffes den ofte i Roemarken (Engpiber).
298. Meget alm. ynglende overalt, hvor der er Græs under Træer (Skovpiber).
- 299a. Almindelig Ynglefugl. Hyppigst ved Kysterne (Hvid Vipstjert).
- 301a. Nogle Par yngler paa de fleste Strandenge (Gul Vipstjert).
306. Almindelig, men meget stedegen (Rødrygget Tornskade).
307. Talrig Ynglefugl overalt, men lider stærkt under Mangel paa passende Redepladser. Ungerne flyver ud næsten paa Dato en af de første Dage i Juni, kun med smaa Svingninger eftersom Foraaret er tidligt eller sent. Undertiden overvintrer Smaaflokke (Stær).
309. Talrig i By og paa Land (Graaspurv).
310. Udbredt Ynglefugl, men langt fra saa talrig som foregaaende undtagen ved enlige Huse i Nærheden af Skov.
318. Alm. Ynglefugl, men Antallet varierer meget fra Sted til Sted (Tornirisk).
326. Talrig overalt, hvor der er Træer (Bogfinke).
329. Meget almindelig Ynglefugl (Gulspurv).
331. Yngler mange Steder, men oftest kun faa Par. Har sin bedste Yngleplads i Inddæmningerne ved Sydkysten.

36. Graagaas, 70. Rød Glente, 124a. Alm. Præstekrave, 140. Stenvender, 145. Skovsneppe, 155. Brushane, 172. Hættemaage, 225. Sanglærke, 239. Skovskade, 247b. Lysbuget Spætmejse, 253. Sjagger, 271. Havesanger, 273. Tornsanger, 310. Skovspurv, 331. Rørspurv.

Nyt økologisk Tidsskrift.

Økologisk Forening Oikos har bedt om at faa optaget følgende:

Det er tanken at udsende et internordisk økologisk tidsskrift, hvortil der af offentlige midler er givet væsentlig støtte fra Sverige og Danmark, medens der fra Finland er givet tilsagn om et stort antal abonnenter. Tidsskriftet vil på verdenssprog bringe korte originalafhandlinger om levende organismers forhold til omgivelserne samt oversigtsartikler samlende den hidtidige viden om mere omfattende økologiske problemer. — Det vil være af stor vigtighed at kunne skønne over antallet af danske abonnenter, hvorfor interesserede snarest pr. brevkort bedes give tilsagn til dr. Hammer, Statens Biavlerforsøg, Lyngby. Der regnes med ca. 20 ark pr. år; prisen bliver ca. 20 d. kr.

Hvor længe kan sommerfuglepupper ligge i vand uden at drukne? Et tilfælde har foranlediget, at jeg rejser dette spørgsmål. Ved bombardementet af Rønne den 7. og 8. maj 1945 blev tagene på næsten alle husene i byen ødelagt, og det tog lang tid at få skaden udbedret. Hele sommeren gik, og som sædvanligt havde jeg mine larver og pupper i brændehuset. Så blev det regnvejr, og først en uge efter blev jeg opmærksom på, at et glas med pupper af *Harmodia rivularis* var regnet fuldt af vand, og pupperne lå på bunden; jeg var ret sikker på, at de var druknet, men hældte dog vandet af glasset og satte det på et mere sikkert sted. Sidst i juni blev alle pupperne klækket, så de havde ikke taget skade af opholdet under vandet.

I naturen er der jo tit oversvømmelser, og det kan ikke undgås, at mange pupper ligger under vandet et stykke tid, men når sommeren kommer, er insekterne tilstede som i de foregående år.

Eriogaster lanestris L. Om denne art står der i den nye sommerfuglebog »De danske spindere«: »vi har . . . aldrig hørt om fri-landsfangst af den«. Jeg har taget en ♀ i Rønne 14. 6. 46. Den sad paa en husmur.

Hoplodrina ambigua F. har jeg fundet flere steder på Bornholm: Blemmelyng, Sose, Boderne, Rønne. 1. generation 6.-13. Juni. 2. generation 24. aug.-4. septbr.

J. Chr. Jensen.

Rønne, novbr. 1948.

Ny dansk storsommerfugl:
Scopula (Acidalia) marginepunctata Goeze.

Af J. Chr. Jensen.

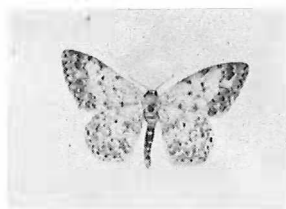
Ved en ekskursion, jeg foretog til Robbedaleskoven, ca. 4 km sydøst for Rønne, den 31. maj 1948 for at tage den for nogle år siden opdagede måler *Cidaria luctuata*, som flyver ved solnedgang, tog jeg en *Acidalia*, som sad på en træstamme, beskinnet af den nedgående sol. Jeg syntes, den så mig fremmed ud, men stor travlhed i den kommende tid gjorde, at jeg ikke fik den undersøgt nøjere. Da så biskop, dr. Skat Hoffmeyer i Aarhus ønskede nogle ugler — noctuider — til eventuel illustration i sin under arbejde værende bog om danske noctuider, sendte jeg dyret med og fik omgående den glædelige meddelelse, at det var *Scopula marginepunctata* Goeze og ny for vor fauna.

Scop. marginepunctata skal efter Zeitz (Prout) anbringes imellem *rubiginata* og *floslactata*. Dyrets udseende fremgår af fotografiet. Som navnet siger er den plettet i marginen (sømmen). Spuler fremhæver som særligt kendetegn: den mørke skygge på den indvendige side af den lyse bølge-linie.

Biotop: I Schweiz tales særlig om sumpenge; Pommern næsten alle ekspl. på tørt-varme steder, om dagen på mure, sten eller på jorden, om natten ofte på lys. England: undertiden inde i landet, men mere knyttet til kysten, fundet i næsten alle „seabord-counties“ (amter ved kysten).

Biologi: I to kuld. Pommern 21. 5. til 28. 6. og 28. 7. til 22. 9. England: Juni-juli og aug.-septbr., overvintrer som larve, lever på forskellige lave planter (*Sedum*, *Artemisia*, *Galium*), kan klækkes med salat. Arten kaldes varmeelskende, ret varierende, bl. a. til sort med hvide frynser.

Faunistisk: Er ikke meldt fra Sverige, Norge, Finland eller Estland. Angivet fra Baltikum tidligere — nu? Preussen: sjælden. Pommern: især i det sydlige, omkring Stettin og Gartz mange steder siden 1925 hyppigere; i det vestlige bl. a. Greifswald, Pennin, Barth og på Rügen; Stralsund: sjælden. Ikke i Mecklenburg eller Slesvig-Holsten. Lüneburg: almindelig; Braunschweig: sjælden, Hannover ligeledes. Holland meget lokal. Belgien: i øst. Storbritannien: i næsten alle „seabord-

Scopula marginepunctata fra Bornholm.

counties“ i England, Wales og Irland. I Skotland i Wigtowns og Ardrossan. Udbredelse fra Mellem- til Forasien og Nordafrika gennem Syd- og Mellemeuropa. Nordgrænse: Skotland, Bornholm, Baltikum.

Vi har på Bornholm en anden ligeledes varmeelskende sommerfugl, det er pyraliden *Pyrausta cingulata*, der findes i klitgryderne ved Boderne. Sådanne dyr må anses for at være relikter fra varmere jordperioder, f. eks. Ancyclus-tiden; ifølge geologerne var Bornholm dengang landfast med Pommern, og en indvandring sydfra over denne landbro må anses for sandsynlig. Ligesom Helsingland*) i Sverige i faunistisk henseende danner overgangen mellem Nordeuropa og det arktiske (boreale) Europa, således danner Bornholm for Danmarks vedkommende overgangen mellem Mellemeuropa og Nordeuropa, derfor er der mulighed for at finde endnu flere nye — især pommerske — sommerfuglearter på Bornholm.

Rønne, i oktbr. 1948.

Ny Storsommerfugl for Danmark: *Zanclognata tarsiplumalis* Hb.

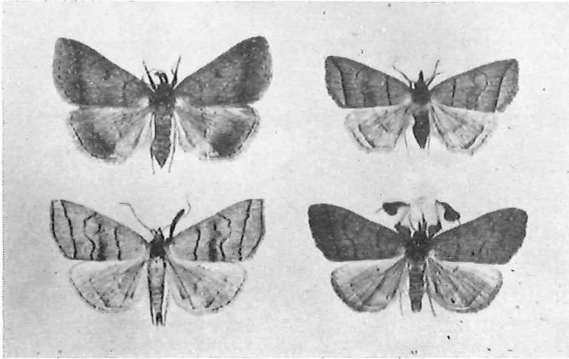
Af E. Pyndt.

D. 6. 7. 1946 tog jeg ovennævnte for Danmark nye Art i Mellemskoven paa Falster. Dyret — en ♀ —, der kom til Lyset ved Midnatstid, forekom mig at være en lidt aparte Form af *Z. tarsipennalis*, og jeg regnede det da ogsaa for at være denne. Senere gjorde Arkitekt Lundquist mig opmærksom paa, at det kunde være ovennævnte, fra det sydlige Sverrig kendte Art, og en Bestemmelse efter Berges Sommerfuglebog gjorde det da ogsaa klart, at det var denne Art. Senere har Overlæge Feddersen, Ingeniør Wolff og Ingeniør v. Deurs bekræftet Bestemmelsen.

Zancl. tarsiplumalis minder en Del om *Zancl. tarsipennalis*, men kan kendes fra denne paa følgende: Den er mere bredvinget, Farven renere brun med violetagtigt Skær, særlig mod Vingeroden. Forvingernes ydre Mellemlinie er tydeligt tandet.

Iflg. „Svenska Fjärilar“ (S. 214) kan man kende *tarsiplumalis* fra *tarsipennalis* paa, at ydre Mellemlinie naar Forvingeranden nærmere ved Bølgelinien end ved indre Mellemlinie hos *tarsiplumalis*, medens den hos *tarsipennalis* ligger omtr. midtvejs mellem Bølgelinie og indre Mellemlinie. Dette Kendetegn er usikkert. Se f. Eks. hosstaaende Ekspl. af *tarsipennalis*.

*) J. A. Wiström: Helsinglands Macrolepidoptera. Hudiksvall 1863, s. 3.

Zanclognatha tarsiplumalis ♀ fra Falster (øverst t. v.).
Til Sammenligning vore øvrige *Zanclognatha*-arter: *nemoralis* ♀ (øverst t. h.), *tarsicrinaiis* ♂ (nederst t. v.) og *tarsipennalis* ♂ (nederst t. h.).

Larven er lyst gulbrun med temmelig bred, rødlig Rygstribe. Flere smalle, røde, stærkt slyngede Ryg- og Sidelinier danner et fint Netværk, hvori findes sortbrune Prikvorter og de sortbrune, aflange Aandehuller. Hovedet noget mørkere end Kroppen, fint netaaret. Lever paa Blaabær, Polygonum o. a.

Arten er kendt fra det sydlige Sverrig (sjælden og lokal) og fra Mitteleuropa.

Nykøbing F., d. 21. 4. 1948.

Sumpskildpadden (*Emys orbicularis*). På en fisketur den 25. september 1948 til Oue å mellem Hadsund og Hobro så min søn, bagermester Christiansen, Hobro, og jeg et mærkeligt syn.

Som vi stod og så ned i det krystalklare vand, hvor bunden med alle dens mange forskellige vandplanter tegnede sig så klart, som vi så gennem glas, så vi en skildpadder på størrelse med en håndflade komme svømmende fra bredden, hvor vi stod, og over til modsat side. Dens bevægelser var hurtige, og trods den ret stærke strøm, drev den ikke det mindste af med strømmen, men landede vinkelret over for dens udgangspunkt og forsvandt under brinken, og vi så den ikke mere. Stedet ved åen var ret langt fra bebyggede steder, ca. $\frac{1}{2}$ km derfra lå et par enlige gårde.

Var det en flygtning fra fangenskab? Sandsynligvis; men da åen aldrig bliver ryddet eller på andre måder forulempes af mennesker, ser den ud, som den har set ud siden stenalderens dage, og uvilkårligt kom vi til at tænke: Skildpadden var vel ikke også en relikv fra hin forhistoriske tid?

Svingelbjerg skole, den $\frac{27}{9}$ 48.

Chr. Christiansen.

Nogle dage efter at jeg var ved Oue å, og havde sendt beretning til „F. & F.“, så en Fisker to ekspl. i nævnte å, og en gammel mand, som renser et stykke af åen — det nederste stykke holdes nemlig oprenset, medens det øverste stykke af åen aldrig bliver rørt — fortalte, at der var mange skildpadder i åen; når han oprensede den, fangede han af og til en og så mange. Hvor meget af dette, der er rigtigt, véd jeg ikke, ej heller om bortløbne skildpadder kan yngle her i landet, men muligheden er der da. Sagen burde vist undersøges nøjere.

Svingelbjerg skole, den $\frac{1}{10}$ 48.

Chr. Christiansen.

Foreningsmeddelelser.

Naturhistorisk Forening for Lolland-Falster.

Ekskursioner m. m. i Aaret 1947-48.

18. 5. 47. Ekskursion til Orebygaard, Stensore Skov, Fladet m. m.

I det fine Vejr var der mødt 45-50 Deltagere.

Vægter Lindhardt Hansen, Krenkerup, meddeler om Fuglene: Der iagttoges ca. 45 Arter, hvoraf ingen var særlig opsigtsvækkende. Vi hørte alle nyankomne Sangere, men Rovfuglene var det meget smaat med, dog saa man trækkende Hvepsevaage. Ved Stranden var de fleste Vade- og Svømme-fugle trukket videre mod Nord, men langt til Søs var dog store Sværme af Knortegæs.

Af lokale Ynglefugle bemærkedes særlig mange Graaænder, dog ogsaa nogle Skeænder og en enkelt Atlingand. Ved Stranden saa man endnu mange Spor af den strenge Vinter i Form af døde Fugle saasom Blishøns, Havlit og Stor Skallesluger.

Fuglereservatet „Fladet“ gjorde sig særlig bemærket ved sin Fuglefattigdom. Maagekolonien er nemlig flyttet, formentlig som Følge af for voldsom Æggeindsamling, og sammen med dem er mange andre Arter forsvundet. Dog var der endnu en Del Klyder.

I et Vandhul paa Fladet var der en uhyre Mængde Æg-snore og smaa Haletudser samt to voksne Eksemplarer af grønbroget Tudse.

Paa Hyldehuset besøgte Fasanjæger Jørgensen, som foreviste sine udstoppede Fugle, hvoraf særlig bemærkes en Havørn, som sidste Aar var kommet ulykkelig af Dage ved Oreby. Desuden forevistes Fasanrugeriet samt nogle Kasser af indsamlede Hættemaageæg, hvorved man fik Lejlighed til at se, hvormegget disse Maageæg kan variere i Udseende.

Viceskoleinspektør Kring, Nykøbing F., fortæller om Planterne paa Turen: Paa hele Strækningen fra Orebygaard til Stranden og ved Skovfogedhuset ved Kohaven fandtes Alm. Døvnælde (*Lamium album*) hist og her. Denne Plante findes paa enkelte Strøg paa Østlolland, og ved Lejlighed dukker den op paa Falster, men ellers er den paa Sydhavsøerne kun fundet ved Horslunde paa Nordvestlolland. Ved Fuglereservatet fandtes Hundetunge og i Holchsminde Tredelt Egebregne.

1. 6. 47. Natekskursion startede fra Maglemerporten Kl. 3 Morgen (Sommertid) anført af Skovrider Larsen, Knuthenborg, som Terrænleder og med Tamlæge Kærsgaard Hansen, Maribo, som ornitologisk Leder gennem den underkønne Knuthenborg Park begunstiget af den første rigtig lune, varme Sommernat. Turen blev uforglemmelig for de ca. 45 Deltagere.

Om Floraen fortæller Viceskoleinspektør Kring: Kaal-Tidsel findes ligesom Døvnælde almindeligt strøgvis, men dog med betydelig større Udbredelse. Dunet Vejbred optræder flere Steder i Parken og dens Omgivelser. Blandt Parkens mange Vækster er ogsaa *Berberis vulgaris*. Skovrider Larsen førte Selskabet til Svanesøen, hvor der er en Mængde Mistelten, indført og plantet med stort Held paa en sjælden Bævre-Asp og paa andre Træer. I Søen iagttoges en Del Krebsklo, antagelig indplantet fra en anden Dam i Parken. Den vokser ikke vildt paa Lolland-Falster.

Vægter Lindhardt Hansen, Krenkerup, fortæller om Fuglene: Ved Ankomsten modtoges vi med Skrig af talrige Natfugle og Sang af Parkens utallige Nattergale. Gennem dugvaadt Græs gik vi i den vaagnende Park, mens Fugl efter Fugl begyndte at synge. Parken var overordentlig rig paa Sangfugle, næsten alle egentlige Sangere hørtes i Løbet af Morgenens. Særlig typisk for Parken er Træpiberen, som finder ganske ideelle Forhold med de mange fritstaaende Træer paa græsbevoksede Marker. Hvor Parken havde Karakter af Skov hørtes flere Steder Grønsangeren. Af andre lidt mindre almindelige Fugle kan nævnes Kærsangeren og Kernebideren. Træløberen er øjensynlig glad for de mange gamle Ege. Desværre savnedes Pirolen, men forhaabentlig er det kun midlertidigt, den er fraværende. Vi besøgte en Hejrekoloni, som tæller ca. 30 Reder, der for en stor Del er bygget i store Ædelgraner. Derefter var vi en Tur ude ved Stranden, hvor der iagttoges en Del Wade- og Svømmefugle. Her dominerede især Gravænderne. — Ialt blev der iagttaget 51 Fuglearter.

8. 6. 47. Ekskursion til Knudshoved.

I en Rutebil og 4 private Biler kørte ca. 40 Deltagere til Knudshoved. Vejret var blæsende, men tørt. Det blev en frisk Tur.

Nogle af Deltagerne havde den Dag ude paa det yderste af Knudshoved den Oplevelse at se en Hare svømme. Den var blevet jaget ud paa det yderste af Halvøen, og da den ikke kunde komme længere, saa den ikke anden Udvej for

at frelse sig end foretage en omgaaende Bevægelse til Søs, hvorefter den under det videre Tilbagetog brugte sit sædvanlige Vaaben.

Viceskoleinspektør Kring om Floraen: Fra Knudshovedgaard gik man til Knudshoved. Undervejs saas Hjerteskulpet Karse (*Lepidium draba*), der har holdt sig paa Stedet i det mindste i 10 Aar, River, Billebo, Strand-Kaal, Liggende Hejre (*Bromus hordeaceus*) og Vandranunkel (*Batrachium aquátile*).

Paa „Hovedet“ noteredes en bredbladet Form af Hjertespand (*Leonurus cardiaca*), Bulmeurt, Strand-Kaal, Mandstro, Tornstænglet Tidsel, Dansk Kokleare, Sølvpotential (*Potentilla demissa*), Tykstænglet Star og Staren *Carex Pari-raei*. Syd for Knudsgaard saas atter Hjertespand, desuden Vaarstar, og nogle Deltagere, der naaede ind i Knudskovs sydvestlige Del, saa her en Kongebregne.

I en Dam paa Knudshoved fandtes Klokkefrøer.

22. 6. 47. Ekskursion til Nr. Alslev Skov.

Der deltog ca. 10 Medlemmer i Turen, som lededes af Lærer Rasmussen, Stubbekøbing. De faa Medlemmer, der havde trodset Ferietid og Sommervarme fik efter Sigende en højst interessant Tur, men der er ikke fremkommet nærmere om denne.

11. 8. 47. Ekskursion til Femø.

Ca. 35 Deltagere tog med Rutedamperen til Femø, hvor de under Viceskoleinspektør Krings Ledelse gennemtravede Øen. Han fortæller: Ved Havnen saas Stinkende Karse, paa Vejen til Gæstgivergaarden fandtes i Nørreby paa en Vejskrænt Haaret Kartebolle (*Dipsacus pilosus*), i en Have Kortstraale (*Galinsoga quadriradiata*), Vest for Nørreby voksede Tornstænglet Tidsel, Tykakset Star og flere Steder Storblofstret Kongelys. Ved Nordkysten Marehalm, Klittag, Strand-Kvik, Strand-Kaal og Mandstro. Flere Steder voksede Hundetunge. (Ud for Nordkysten tumlede nogle Sæler sig). I en Strandeng saas langs en Grøft Drue-Gaasefod (*Chenododium chenopodioides*). Paa en Gaardsplads voksede Ravnefod (*Coronopus squamátus*) talrigt. I Sønderby stod Lund Rapgræs paa en skygget Vejkant.

24. 8. 47. Ekskursion til Albuen.

Ekskursionen til Albuen var ogsaa begunstiget af det fineste Sommervejr, man kunde ønske sig. Der var ca. 30 Deltagere, der sejlede i Motorbaad fra Nakskov til Albuen, som i de følgende Timer afsøgte grundigt. Kun et Par af Deltagerne naaede helt ud paa Sydspidsen.

Viceskoleinspektør Kring ledede Turen og fortæller om

Floraen: Omkring Husene noteredes: Bulmeurt, Sæbeurt, Have-Malurt, Gold Byg, Hjertespannd og nogle ynkelige hentørrede Maruber. Desuden kan nævnes Fjernakset og Udspilet Star, Strand-Kaal, Mandstro, Nedliggende Byg, Dansk og Engelsk Kokleare, Hareøre, Mur-Gaasefod, Fleraarig Kna-vel, Strand- og Stinkende Karse og Katteskæg.

En halvvoxen Hare gav Størsteparten af Selskabet en Oplevelse. Den trykkede sig saa haardt i sit Sæde, at den blev siddende, selv om en Mand stod bøjet over den, og flere samlede om den. Der blev taget Nærbilleder af den, og først da man prøvede at stryge den over Ryggen med en let Haand gav den op og forsvandt — sikkert med bankende Hjerte.

Som et Kuriosum kan nævnes, at der paa Albuen ikke findes Graaspurve, og at det er en Begivenhed, hvis en saadan forvilder sig til Halvøen.

28. 9. 47. Svampetur til Bøtø.

Paa Grund af Lærer F. H. Møllers Sygdom, havde vi den Glæde, at en af vore Gæster, Postmester J. J. Jensen, København, velvilligt overtog den faglige Del af Ledelsen.

Vejret var blæsende med Byger, der blot skulde være kommet nogle Dage før.

Postmesteren fortæller: Paa Grund af den ekstraordinære tørre Sommer fandtes kun ca. 80 Svampearter. Paa det egentlige Naaledække voksede der praktisk talt intet. Almindeligst var Rørhattene, bl. a. *Bol. granulatus*, *luteus* og *variegatus*. Paa og ved en Mose med Birk og Fyr plukkedes en Del Skørkatte, som f. Eks. *Russ. claroflava*, *decolorans*, *paludosa*, *venosa* og *velenovskyi* (det F. H. Møller). Paa Gaardspladsen ved Bøtøgaard fandtes i højt Græs en ringformet Bevoksning af *Clitocybe connata* med Melduft. *Psalliota bispora* Lge. (det F. H. Møller) voksede i Naaleskov i smaa Individier (Hattebredde 3-4 cm). Herudover kan nævnes *Collybia conigena*, *tuberosa*, *Mycena laevigata*, *rubromarginata* (? med fingerformede Cystider), *Tubaria autochthona*, *Psilocybe atrorufa*, samt den sjældne *Marasmius caudicinalis* (With.) Bres., der dog kun fandtes i eet Eksemplar mellem Mos og Naale. Af Pigsvampe fandtes kun et ganske lille Individ, antagelig *Hydn. cyathiforme*.

Paa Opfordring af Hr. og Fru Amtsligningsinspektør Moritz Hansen, Nykøbing F., har Foreningen i Vinterhalvaaret 1847-48 holdt tre Foredragsaftener, Amtsligningsinspektørens aabnede velvilligst deres Hjem for os.

Den 11. 11. 47 holdt Viceskoleinspektør Kring et Foredrag om „Planter som er sjældne paa Falster“. Foredraget var overordentligt interessant, idet Hr. Kring paa en let forstaaelig Maade delagtiggjorde Tilhørerne i sin store Viden om mange ejendommelige Forhold inden for Floraen. Særligt blev der fortalt om de klimatiske Faktorerers Indflydelse paa Planternes Udbredelse.

Den 27. 1. 48 holdt Vægter Lindhardt Hansen, Krenkerup, et meget vidtspændende Foredrag om „Fugletræk“. Det interessante Foredrag gav en glimrende Forstaaelse af selve Emnet og tillige en Forstaaelse af, hvor omfattende Studier, der skal til for at aflure Naturen dens Luner og Vaner. Foredragsholderen havde gjort et stort og dygtigt Arbejde for at delagtiggøre sine Tilhører i Mysterierne om Fuglenes Vaner.

Dev 24. 2. 48. Foredrag af cand. pharm. Erik Pyndt, Nykøbing F. om „Sommerfugle“. Ogsaa dette Foredrag gav et godt Indblik i dette Speciale inden for Faunaen, idet Hr. Pyndt livligt og morsomt fortalte om de ejendommelige Forhold, der gør sig gældende vedrørende Sommerfuglenes Vandringer og Udbredelse i det hele taget.

Foreningen har haft megen Glæde af sine første Foredrag, hvorved Deltagerne har faaet et udmærket Indblik i andres Speciale. Resultatet giver Lyst til at fortsætte næste Vinter paa lignende Maade.

Den 15. 2. 48 holdt Foreningen Vinterekskursion til Hamborgskoven ved Nykøbing F. Skovfoged Albrechtsen var Leder af Turen.

Skovfogeden viste de ca. 25 Deltagere rundt i Skoven, hvor der bl. a. blev demonstreret en amerikansk Kædesav. Derefter gik Turen til nogle ca. 35 m høje *Abies grandis*.

Vejret, der artede sig paa Vintervis med Snefald hele Dagen, mens Dagene forud nærmest havde været forarsaglige, var ikke ideelt for Fugle- og Dyrelivet, men Deltagerne havde en fornøjelig Dag i det friske Vejr. Turen sluttede i Hamborgskovhuset, hvor Frokosten smagte godt, og Fru Albrechtsen trods Rationeringen skænkede Kaffe til hele Selskabet.

G. Dybkjær.

Om Sommerfuglene.

18. 5. 47. Exkursionen til Stensore Skov.

Trods det smukke og varme Vejr saas kun faa Arter af Interesse fremme.

Paa et fugtigt Terrain i Skoven fløj i Antal *Arachnia le-*

vana og *Pararge egerides*. Endvidere toges: *Cidaria unangulata*, *Drep. falcataria* og *cultraria*, *Aglaia tau*. I den nærliggende Rodsnæs Skov fløj ligeledes i Antal: *Arachnia levana*.

8. 6. 47. Ekspeditionen til Knudshoved.

Den stærke Blæst gjorde næsten Fangst af Sommerfugle umulig. Selv i Skoven var der ikke meget Læ og ikke mange Dyr fremme.

Der noteredes følgende: *A. levana* i Antal, *Cid. autumnalis*, *Cid. unangulata*, *Pharlane petrararia* (i Antal), *Drep. falcataria*, *Eupith abbreviata*, *lariciata* og *pini* Goze. Paa et Slaaenkrat Syd for Knudsgaard fandtes flere store Larvekolonier af *Eriogaster lanestris*. Paa Spidsen af Knudshoved fandtes Larver af *Lasiocampa trifolii*.

Erik Pyndt.

Generalforsamling afholdtes den 13. 3. 1948 paa Restaurant „N/F“ i Nykøbing F.

Inden Generalforsamlingen holdt Assistent C. Weismann, København, et meget interessant Foredrag om Fugle- og Dyrstemmer. Foredraget var ledsaget af ypperlige Grammofonplader og Lysbilleder. Det glimrende Foredrag varede i over to Timer, men trættede alligevel ikke Tilhørerne.

Efter Foredraget var der fælles Kaffebord og til Slut Generalforsamling.

Formanden bød velkommen og aflagde Beretning om Arbejdet i 1947-48.

Kassereren aflagde Regnskab, der balancerede med 1182,97 Kr. og en Kassebeholdning paa 346,25 Kr. Regnskab og Beretning godkendtes.

Det vedtoges at forhøje Abonnementet paa Flora og Fauna fra Kr. 4,00 til Kr. 5,00 fra 1949.

Sommerens Ekskursioner fastsattes foreløbig saaledes:

2. 5. Jubilæumsekskursion til Høvængeskoven med Afslutning i V. Ulslev Forsamlingshus, 23. 5. Natekskursion til Hanne-nou Skov og Virket Sø. 8. 6. Ulfshale paa Møn, 27. 6. Rudbjerggaards Skov og Vindeholmene paa Vestlolland. 15. 8. Præstø Feed, 12. 9. Næsgaard Agerbrugsskoie og Omegn. 26. 9. Svampetur til Pederstrup Skov.

Efter Tur var Vægter Lindhardt Hansen, Krenkerup pr. Saxkøbing, Sygehusportør Chr. Rasmussen, Solvej 17, Nykøbing F. og Formanden, Inspektør G. Dybkjær, Stubbekøbingvej 47, Nykøbing F. paa Valg. De genvalgtes alle tre. Revisorerne genvalgte ligeledes.

Under eventuelt beklagede Formanden, at det endnu ikke

var lykkedes at finde et Terræn til de sidste Aar foreslaaede Specialundersøgelser, men Bestyrelsen arbejder stærkt med Tanken og haaber snart at kunne realisere denne.

Da Foreningen nu har bestaaet i 40 Aar d. 3. 5. 1948, vedtog man paa Forslag af Bestyrelsen at udnævne d'Herr. Skoleinspektør A. K. Rendrup og Viceskoleinspektør L. Kring, begge af Nykøbing F. og Købmand Haugaard Jørgensen, Maribo, til Æresmedlemmer. De to førstnævnte har begge været med til at stifte Foreningen. Hr. Rendrup har været Kasserer i 35 Aar, og Hr. Kring har i 11 Aar været Sekretær og i 29 Aar Foreningens utrættelige Formand. Begge var til Stede ved Generalforsamlingen, der hyldede dem hjerteligt. De fik overrakt et Æresbrev. Købmand Haugaard Jørgensen var ikke til Stede, Æresbrevet tilsendtes ham.

Begge de tilstedeværende Æresmedlemmer takkede og lovede at følge Foreningen med samme Interesse og Glæde som hidtil.

Efter Generalforsamlingen viste Kassereren, Lærer Folmann, en Film om Havørnenes Liv optaget i Sverrige.

Foreningen har haft stor Tilgang i 1947.

G. Dybkjær

Naturhistorisk Forening for Sjælland.

Generalforsamling holdtes den 6. juni på Knudshoved. Formanden aflagde beretning. — I 1947 var der afholdt ekskursioner til Ryegårds dyrehave, Røsnæs og Glænø. Foreningen havde 31. decbr. 130 medlemmer. — Kassereren forelagde det reviderede regnskab; kassebeholdningen den 31. decbr. 47 var kr. 240,91. — P. K. Nielsen, translator August West og overlærer Læssøe Engberg genvalgtes til bestyrelsen; ligeledes genvalgtes stadsdyrlæge Axel Petersen til Revisor.

Ekskursioner sommeren 1948.

6. juni til Knudshoved. Godt 20 deltagere. I traktørstedets have stod næsten alle buske og træer omtrent helt nøgne, og enligt stående store ege og mindre trægrupper vest for haven var paa en længere strækning helt afløvede. Straks havde vi *Euproctis chrysorrhoea* mistænkt, idet vi i haven fandt dennes larver i nogenlunde stort antal. Opsynsmanden fortalte imidlertid, at synderen var den lille frostmåler *Operopthera brumata*, og senere måtte vi sande, at han havde ret; når man ketsjede i græsset, endog langt tra

de træer, der havde været angrebet, fik man nettet fyldt med *brumata*-larver. Forøvrigt havde der nogle år tidligere på samme sted været et endnu langt værre angreb af samme skadedyr. Jeg har aldrig før set frostmålere gå så grundigt til værks. — Klokkefrøen i dammene havde naturligtvis sine interesserede tilhørere. Af sommerfugle toges nogle stykker af *Sesia muscaeformis*, og i slåenbuske, der vokser på diget langs markvejen fra Knudsskovgård til Draget, sås en del „reder“ af *Eriogaster lanestris*; her blev også taget et morsomt eksemplar af *Spilosoma urticae* med en meget iøjnefaldende stor sort plet på den ene forvinge, og på den tilstødende mark fangedes en *Chloridea dipsææa*.

20. juni til Vemmetofte Dyrehave. Trækplastret, der skulde have draget sommerfuglesamlerne hertil, var *Boarmia arenaria (angularia)*, der i 1947 blev taget her i antal; men der mødte kun 3 Deltagere. Muligvis havde man forudset, at der kun var liden sandsynlighed for at finde sommerfugle så sent på måneden, især da foråret var kommet så tidlig. Trods ihærdig søgen fandtes den da heller ikke. Derimod var *Coenonympha hero* meget talrig, men stærkt affløjet; *Zygaena meliloti* iagttoges ligeledes. — Af larver noteredes: *Ptilophora plumigera* på naur samt *Polyploca ridens*.

22. aug. til Strøby Jerne. 11 deltagere. Da man efter kun at have samlet en god halv time (bedste fund: 1 larve af *Calophasia lunula*) lejrede sig for i fællesskab at nyde frokosten, begyndte det at regne småt; men snart blev det styrtregn, der umuliggjorde al samlen, og ekskursionen opløstes brat.

P. K. Nielsen.

Litteratur.

Poul Valentin Jensen, Bertil Haglund: Spår ock Spårtecken. 148 S. Bokförlaget Svensk Natur, Stockholm. Pris: sv.Kr. 7,50 hæft., 10,50 indb.

Det er den danske Bog »Spør« af Poul Valentin Jensen, som af Bertil Haglund er oversat til svensk og betydelig udvidet med for Sverige specielle, vigtige Oplysninger.

Enhver erfaren Jæger kender de forskellige Slags Jagtvildt-Spor og kan gennem nærmere Iagttagelse af disse »læse« sig til mangt og meget, som den ukyndige ingen Anelse har om. Interessen for Spor — ikke alene de Fodaftryk, som ses paa Jord, Sne, Mudder, men ogsaa de mangfoldige »Mærker«, Dyr efterlader sig: Ekskrementer, Maaltidsrester, Gylp, Fjer efter plukkede Fugle, afgnavede Kogler, behandlede Nødder o. s. v. — er i stærk Vækst f. Eks. hos Spejderne o. a. Ungdomsforeninger samt i Skolerne.

Den foreliggende Bog, der er smukt udstyret og forsynet med en Mængde fortræffelige Fotografier og Tegninger, er en ypperlig Vejleder for alle naturinteresserede.

Sigfred Knudsen.

Eigil Kiær: Fra Urtegaard og Blomsterhave. Kr. 12,75 heft. Gyldendal.

Alle, som har eller interesserer sig for Haver og Parker, vil fryde sig over denne smukke og belærende Bog med dens mange fortræffelige Fotografier af pragtfulde Partier med Stenhøje, Stauderabatter, Køkkenhaver, Blomster og Træer.

I Bogen er der meget at lære for Fagfolk, men især dog Haveejere paa Land og i By, for Kolonihavedyrkere som for dem, der har Villahave eller Park.

Sigfred Knudsen.

Wilhelm van Deurs: Sommerfugle VI. Pyralider. Danmarks Fauna Bd. 48. Udg. af »Dansk naturhistorisk Forening«. G. E. C. Gads Forlag. Pris: hæft. Kr. 3,75.

Jeg har prøvet ovennævnte Bog i Praksis ved en Omordning af Pyralidesamlingen paa Naturhistorisk Museum i Aarhus og kan udtale, at det har været mig en Fornøjelse at benytte den. Beskrivelserne og Nøglerne er klare og letfattelige; de ca. 200 Afbildninger, Tekstfigurer (Niels L. Wolff) og 10 Tavler er instruktive og gode. De enkelte Eksemplarer paa Tavlerne er dadelfri og smukt præparerede. Alt i alt en Bog, som man med Glæde kan anbefale alle interesserede.

Sigfred Knudsen.

A. G. Drachmann: Hvad var det for en Fugl? Med Illustrationer af Harry Hjortaa. 2. Udgave. 64 S. Pris: Kr. 6,50, indb. Kr. 8,50 Hirschsprung.

Denne Udgave er forsynet med Billeder (4 Farvetavler og mange Tekstbilleder) i et større Format og meget bedre end i 1. Udgave. Dog er enkelte (Fuglekonge, Sumpmejs, Drossel) ikke vellykkede. I Teksten er der ikke ændret meget, dog er Navnene bragt i Overensstemmelse med Bernt Løppenthin's Fortegnelse af 1946. Som Bogen nu foreligger, er den nydelig og tiltalende og vil være en kærkommen Gave til Spejdere o. a. unge, vel især Begyndere, som interesserer sig for Fuglene. Der er omtalt 62 af de her i Landet hyppigst forekommende Arter. For mange Arters Vedkommende er deres Stemme (Sang) gengivet ved Stavelser. *Sigfred Knudsen.*

K. Stephensen: Storkrebs IV. Ringkrebs 3. Tanglus (marine Isopoder) og Tanaider. Danmarks Fauna, Bd. 53. 1948. København. 187 p.

Posthumt er nu udkommet et Bind i »Danmarks Fauna«, skrevet af Museumsinspektør K. Stephensen (udgivet af Dr. phil. S. L. Tuxen). Bindet omfatter »Tanglus« fra Hav og Ferskvand samt en mindre Gruppe Krebsdyr sideordnet med Tanglusene, Tanaiderne. Med dette smukke Værk er den vigtige Krebsdyrgruppe, Ringkrebs, færdigbehandlet i Serien, og det maa hilses med Taknemlighed, at det blev muligt at faa endnu et Bidrag til »Danmarks Fauna« fra denne overordentlig kyndige Krebsdyrspecialist.

Ogsaa i dette Bind er som i flere af de senere Aars Publikationer i denne Haandbogsserie medtaget mange biologiske Træk til Belysning af de omhandlede Dyregrupper. I danske Farvande kan man vente at finde omkring 90 Arter Isopoder; af Tanaider kendes ca. 24 Arter. Flere af disse Arter har højst interessante formeringsbiologiske Forhold, som omtales paa en overskuelig Maade. Der er gjort Rede for de senere Resultater vedrørende Kendskabet til det store Skadedyr, Pælekrebsen, som særlig er blevet undersøgt af norske og danske Forskere. Trods det ret fyldige Kendskab, man har til Pælekrebsens Biologi, maa det dog erkendes, »at det endnu ikke er lykkedes paa fyldestgørende Maade at gøre disse Erfaringer frugtbringende«. Arten er iøvrigt ved at blive Kosmopolit gennem Spredning med nordisk Tømmer!

Et særlig interessant Kapitel udgør de paa Krebsdyr snyltende Epicarider, bl. a. ansskueliggjort med en Oversigt over Arterne ordnet efter Vært. Flere af de nævnte Arter fra denne Gruppe er endnu ikke fundet i danske Farvande, men i Naboomraader, eller de kendes kun i faa Eksemplarer. Der er saaledes her Lejlighed til at yde værdifulde Bidrag til dansk Faunastik.

Aarhus, November 1948.

Poul Bondesen.

Wilhelm van Deurs: Indsamling af Sommerfugle. Pris: hæft. Kr. 4,00. Gyldendal.

En Vejledning angaaende Fangstmetoder, Præparering, Etikettering, Kassers og Spændebrætters Indretning, Raad angaaende Angreb af Mug og Skadedyr o. s. v. Mange instruktive Tegninger.

I »gamle Dage« — d. v. s. for 30-40 Aar siden — talte man om »Præpareringsidioter« i Forbindelse med Samlere, som opstillede deres Sommerfugle saa smukt som muligt: Følehornene udstrakt. Forbenene trukket frem, Bagbenene pænt anbragt langs Bagkroppens Sider, Vingestillingen »korrekt« o. s. v. Det hører man ikke om mere. De fleste Samlere gør sig Umage for at opstille deres Dyr saa smukt som muligt — og det er rigtigt. Jeg har set Samlere i Stedet for Insektnaale anvende Knappenaale, tynde Søm, Sy- og Stoppenaale, Nipsnaale med store, kulørte Hoveder — vel at mærke i en Tid, da Insektnaale var let tilgængelige. Jeg har set en ret stor Samling, hvor Sommerfuglene blot var stukket paa en Naal og Vingerne blot pirret lidt fra hinanden uden Anvendelse af Spændebræt, de fleste afgnedne til Ukendelighed. »Det er da ligegyldigt«, sagde Samleren, »det er jo Ribbenettet, det kommer an paa ved Bestemmelsen«. I udenlandske Sommerfuglebøger er der udførlige Anvisninger m. H. t. Præparation, Opstilling m. m., og paa dansk er der ogsaa fremkommet saadanne, dog ikke tilstrækkeligt omfattende. Nu foreligger den helt rigtige Vejledning, nemlig ovennævnte Bog, som enhver yngre Samler bør anskaffe sig og som ældre Samlere — i hvert Fald mange — kunde have svært godt af at studere.

Sigfred Knudsen.

F. W. Bræstrup: Fra dyrenes stier. Med tegninger af Henning Anthon. Gyldendal. Pris: Kr. 10,75.

Sammenlignet med det store antal publikationer omhandlende vore fugle er det påfaldende sjældent, at der fremkommer en ny bog om pattedyrene. Med så megen større glæde modtager man denne bog, hvori forfatteren ud fra sin rige viden meddeler en mængde nyt fra forskningens seneste resultater. Det er da også på dette, at hovedvægten er lagt, mens der er gået let hen over det gammelkendte. Da bogen omtaler alle danske pattedyr, er den således et udmærket supplement.

Af Emner, der er behandlet, kan nævnes: vintersøvnen, nogle dyrs forplantningsforhold, flagermusenes »radar«-orientering, nye iagttagelser af rådyrene og mængdesvingningerne hos visse dyr.

Alt dette kunne nok friste til en tør, saglig beretning, men i stedet er det fremført i en frisk, causerende form, som gør bogen let læst. Allerede optakten til den første arts beskrivelse anslår de uholdelige strenge: »Man blev vækket ved daggry af familiens yngste og ser nu som belønning et glimt af en dugvåd have i den første Morgensol, idet man søvndrukken hiver en ble ud på verandatrappen. Da høres en besynderlig hvæsende lyd som af damp, der slipper ud af et lille lokomotiv. Et pindsvin står op ad den solbeskinne væg og lader sig gennemtørre . . .«

Tegneren Henning Anthon har forsynet bogen med 48 tegninger, som hver for sig er et lille kunstværk, og som minutøst nøjagtig gengiver dyrets udseende og ofte en karakteristisk situation.

Lindhard Hansen.

FLORA OG FAUNA

54. AARGANG

UDGIVET AF

NATURHISTORISK FORENING
FOR JYLLAND

MED STØTTE AF UNDERVISNINGSMINISTERIET

REDAKTION:

SIGFRED KNUDSEN

1948

I KOMMISSION HOS P. HAASE & SØN, KØBENHAVN

CLEMENSTRYKKERIET I/S

AARHUS

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Bidrag til danske edderkoppers biologi I. <i>Lilhyphanthes albomaculatus</i> (De Geer). 7 Illustrationer. Af Lærer <i>Edwin Nørgaard</i> .	1
Fund af Gyriener, Hvirvlere Af Lærer <i>K. O. Leth</i> .	15
Danske Vegetationsbilleder. 26. Fænø. Af Direktør <i>Svend Andersen</i> .	17
Om <i>Capulus</i> og <i>Crepidula</i> i danske Farvande. 3 Ill. Af Urmager <i>Hj. Ussing</i> .	30
Ravnens Saga. 6 Ill. Af Konservator <i>C. M. Poulsen</i> .	33
Naturhistorisk Forening for Lolland-Falster gennem 40 Aar. Af Viceinspektør <i>L. Kring</i> .	47
Om Virkningen og Behandlingen af Hugormebid. Af Dr. med. <i>A. Eldahl</i> , Professor <i>Torben Gislén</i> , Fru Overlæge <i>H. Hoff</i> og Professor <i>Eggert Møller</i> .	49
Nogle Bemærkninger samt <i>Cidaria alternata</i> Müll. (<i>sociala</i> Bkh.) og en ny Aberration. 1 Ill. Af Forstkandidat <i>C. S. Larsen</i> .	57
Vore Slanger i Overtro. 5 Ill. Af Kgl. Kapelmusicus <i>Erik Hass</i> .	61
En gammel Hedebog. 1 Ill. Af Stud. mag. <i>Tage Vincents Nielsen</i> .	71
<i>Hippasteria phrygia</i> (<i>Parelius</i>) i det mellemste og sydøstlige Kattegat. Af Museumsforst., Lærer <i>H. C. Terstin</i> .	76
Hvor meget fortærer et kuld fugleunger? Af Forstander, Dr. phil. <i>C. H. Bornebusch</i> .	78
En sommerfugleudflugt til Kattehale mose. 7 Ill. Af <i>Axel Andersen</i> .	
Sommerfugle paa Falster. Af Cand. pharm. <i>E. Pyndl</i> .	94
<i>Paludina</i> og Bryozoen <i>Plumatella fungosa</i> Pall. 2 Ill. Af Urmager <i>Hj. Ussing</i> .	96
Pattedyrenes Udbredelse paa de sydfynske Øer. Af Mag. scient. <i>Erik Ursin</i> .	99
Sommerfuglenotater fra Frijsenborg-Njæregnen. Af Sognepræst <i>R. Kirk-Thomsen</i> .	110
Bidrag til Sydllands ornithologiske Fauna. Af Dr. phil. <i>Herman L. Løvenskjold</i> .	111
Supplerende Bemærkninger om Fuglene paa Syd- og Østlolland. Af Vægter <i>Lindhard Hansen</i> .	120
Nydansk storsommerfugl: <i>Scopula (Acidalia) marginepunctata</i> Goeze. Af Filmsoperatør <i>J. Chr. Jensen</i> .	127
Ny Storsommerfugl for Danmark: <i>Zanclognata larsiplumalis</i> Hb. Af Cand. pharm. <i>E. Pyndl</i> .	128

Mindre Meddelelser:

Side

<i>Conistra rubiginea</i> i Jylland Af Købmand Arnau Møller	32
Lidt om Fyrrekogler Af Lærer J. Hedegaard Christensen	56
<i>Brachionycha nubeculosa</i> Esp. Af Former H. C. Jensen	60
<i>Riccioarpus</i> i Jylland Af Lærer H. J. Henriksen	75
Ugrenet Edderkopurt (<i>Anthericus liliago</i> L.). Af Lærer Chr. Christiansen	93
En mærkelig Parring Af Forstkandidat C. S. Larsen	93
<i>Orchis latifolius junialis</i> Verm. Af Lærer L. Ingerslev-Hansen	98
Nyt økologisk Tidsskrift	126
Hvor længe kan sommerfuglepupper ligge i vand uden at drukne? Af Filmsoperatør J. Chr. Jensen	126
Sumpskildpadden <i>Emys orbicularis</i>) Af Lærer Chr. Christiansen	129

Foreningsmeddelelser:

Naturhistorisk Forening for Lolland-Falster	130
Naturhistorisk Forening for Sjælland	136

Litteratur-Anmeldelser:

Arne Larsen: Fortegnelse over Bøger og Afhandlinger om Bornholms Zoologi (Mag. scient. Palle Johnsen)	79
Poul Valentin Jensen, Bertil Haglund: Spår ock Spårtecken (Sigfr. Knudsen)].	138
Eigil Kjær: Fra Urtegaard og Blomsterhave . . . (Sigfr. Knudsen)	138
Wilhelm van Deurs: Sommerfugle VI. Pyralider. (Sigfr. Knudsen)	138
A. G. Drachmann: Hvad var det for en Fugl? (Sigfr. Knudsen)	139
K. Stephensen: Storkrebs IV. Ringrebs 3. Tanglus (marine Iso-poder) og Tanaider (Mag. scient. Poul Bondesen)	139
Wilh. van Deurs: Indsamling af Sommerfugle . . (Sigfr. Knudsen)	140
F. W. Bræstrup: Fra dyrenes stier . . . (Vægter Lindhard Hansen)	140

Største Lager i Danmark af zoologiske
Præparater til Brug ved Undervisning er hos

Konservator Chr. Aaboe Sørensen, Silkeborg

Vestergade 117 . Tlf. 297

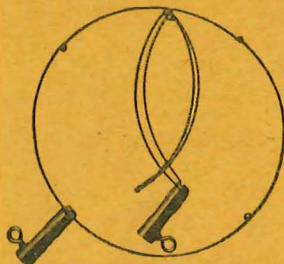
Vi leverer bl. a. følgende (alt i udstoppet Stand og en Del deraf i vore lovbeskyttede Celluloidkasser): Fugle, Pattedyr, Fisk, Krybdyr, Padder, Krebs m. fl. samt Kranier, Skeletter, Kasser med Biller og Sommerfugle til Undervisning, Insektkasser, Spritpræparater af Aalens Udvikling, Rødspættens og Frøens Udvikling m. m. m.

Skal De købe? -

*forlang da vort store, illustrerede Katalog,
der bl. a. er vejledende m. H. t. Skolesamlinger*

Alt modtages til Udstopning

Forretningen grunpl. 1884

Den rigtige, sammenfoldelige
Ketsjerring. Let og solid, straks
klar til Brug **Kr. 5,—**

Holger Lennild

Magnoliavej 61 . København - Valby

Indbinding af Tidsskriftet

Ring eller skriv til mig, og jeg skal
sende Dem Provebind og Tilbud **Stort Lager af nye Materialer**

HELLERUP BOGBINDERI

Strandvej 106 . Tlf. HE 3795

v/ ARNE SØRENSEN

Insektkasser

efter opgivet Maal. **Spændbrætkasser med Brætter** efter
Ønske leveres i fineste, haandlavet Udførelse. Skriv efter Prislister

Viceinspektør S. Johs. Sørensen

Rosengaardsvej 29 . Odense . Tlf. 6660

Redaktørens Adresse er: Villa „Fyen“, Aarestrupsvej 11, Aarhus.

Naturhistorisk Museum

i Aarhus

modtager med Tak alt hørende til dansk Fauna,
særlig ikke helt almindeligt forekommende Arter;
ogsaa Mosefund er meget velkomne.

Henvendelse til Naturhistorisk Museum,
Universitetsparken, Aarhus

Hos fhv. Stationsforstander M. Cartens, Aabyvej 65, Aaby-
høj, er følgende Bøger til Salg:

Danmarks Fauna: Krybdyr og Padder (hft.) 1,00, Fugle I (indb.)
4,00, Guldsmede, Døgnfluer, Slørvinger (indb.) 3,00, Biller III
(Træbukke), (indb.) 2,50.

Jensen-Haarup: Danmarks Løbebiller (hft.) 1,00.

B. G. Rye: Fortegnelse over Danmarks Biller (hft.) 1,00.

Aue: Handbuch f. den practischen Entomologen (Lepidoptera)
(hft.) 2,00.

Rebel: Sammlungsetiketten für europ. Grossschmetterlinge (hft.)
2,00.

Formændene for de fire Landsdelsforeninger er

for Jylland: Redaktør *Sigfred Knudsen*, Aarestrupsvej 11, Aarhus,
for Sjælland: Overlærer *P. K. Nielsen*, Slagelse, for Fyen: Lektor
Niels Foged, Aarestrupsvej 20, Odense, og for Lolland-Falster:
Inspektør *G. Dybkjær*, Stubbekøbingvej 47, Nykøbing F.